

DEEL 1

Maatschappelijke Opgaven

1	Vitale kernen	5
2	Werken en economie	11
3	Onderwijs & beroepsbevolking	23
4	Wonen	29
5	Mobiliteit	39
6	Duurzaamheid	45
7	Welzijn en zorg	51
8	Veiligheid en leefbaarheid	61

OPGAVE 1

Vitale kernen

KOERSBEPALING

De gemeente Teylingen staat voor de keuze: niks doen, vergrijzen en bevroren (een zogenoemde *frozen town* worden) of ons voorbereiden op de toekomst, een vitaal groen dorpscluster blijven en zorgen voor een onderscheidend en aantrekkelijk vestigingsklimaat?

HUIDIGE KADER

De centrumvisie Teylingen schetst een integraal toekomstbeeld voor de ontwikkeling van de drie centra in onze gemeente. Het doel van de visie is deze centra in de toekomst vitaal en aantrekkelijk te houden. In het bijbehorende uitvoeringsprogramma staat welke acties de komende tien jaar nodig zijn om de centra van Sassenheim, Voorhout en Warmond, ieder met behoud van het eigen karakter, aantrekkelijk en levendig te houden.

**CENTRUMVISIE
TEYLINGEN**

**UITVOERINGSAGENDA
CENTRUMVISIE**

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

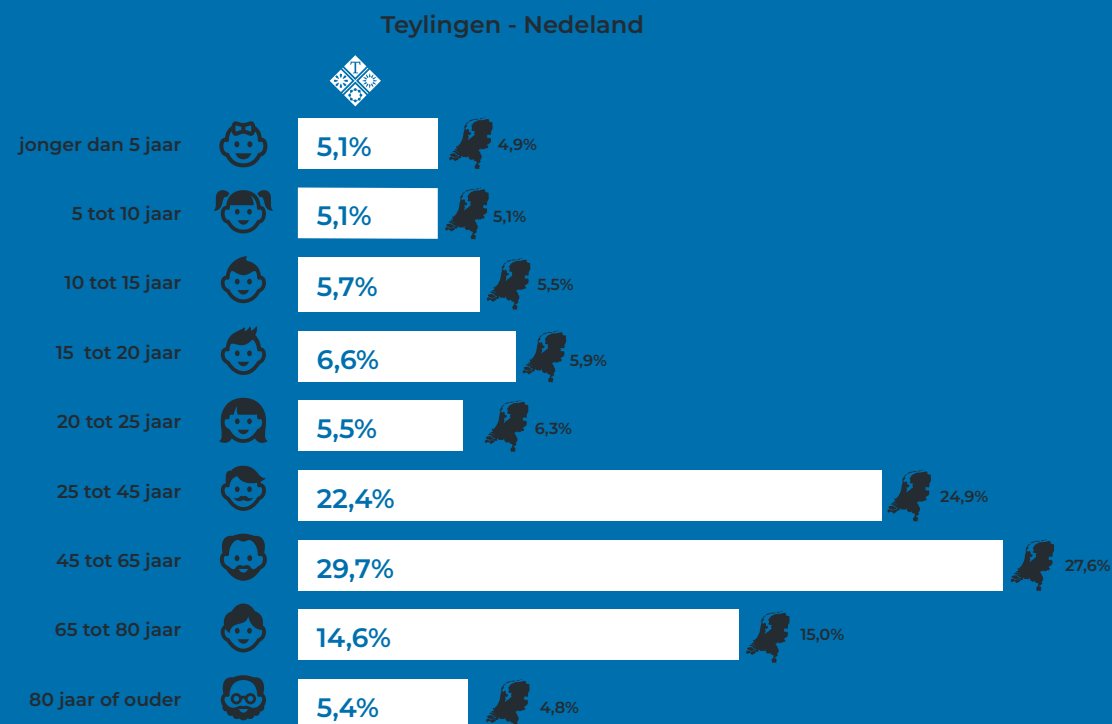
In de gemeenschappen van vandaag draait het om ontmoeting en beleving. De kernen van de gemeente moeten zowel voor bezoekers als inwoners aangename plaatsen zijn, waar zij naartoe gaan met het doel anderen te ontmoeten en te inspireren. Dit vraagt een goede afstemming van alle voorzieningen die bijdragen aan een prettige en een gezonde leefomgeving.

Vergrijzing

De vergrijzing en het aanstaande overlijden van de vroege babyboomers zijn bepalende demografische factoren. Vergrijzing gaat in ons land nog steeds gepaard met problematische verschijnselen als bevolkingskrimp, het vertrek van jongeren, verschraling van het voorzieningen-niveau en economische krimp. Groei van de groep ouderen leidt tot afname van het arbeidspoten-

FIGUUR 1

Bevolkingsopbouw

Bron: CBS - cijfers van 2021

FIGUUR 2

Leegstand in Teylingen

Bron: BAG/BRP (peilmaand november 2021)

Bron: BAG/BRP (peilmaand oktober 2021)

DEEL 1 - Maatschappelijke Opgaven

tieel en een lager lokaal investeringsniveau. Deze krimp beperkt zich niet tot de perifere delen van het land, maar is ook het toekomstbeeld voor kleine kernen in de Randstad, onder meer als gevolg van de trek naar de steden. In onze gemeente is de vergrijzing hoger dan het landelijke gemiddelde en is er zelfs sprake van een dubbele vergrijzing. Dit betreft de groei van het aantal 65-plussers en daarbinnen de toename van de groep 80-plussers. [Figuur 1](#) De nieuwe generaties zijn kleiner, meer divers en volgen elkaar sneller op. Het exacte verloop in de demografische ontwikkeling is echter lastig te voorspellen, met name het migratiesaldo. Het CBS gaat landelijk uit van een prognose voor 2050 tussen de 17,1 en 21,5 miljoen inwoners.

Economische functie onder druk

Onze gemeente is karakteristiek vanwege de cultuurhistorie en de eigen cultuur, met relatief veel detailhandel, groen, voorzieningen en een rijk (cultureel) verenigingsleven. De economische functie van winkelcentra in steden en dorpen staat onder druk. De toename van het digitaal winkelen en het teruglopen van de lokale koopkracht door de vergrijzing leiden tot leegstand. Daarmee komt ook het voorzieningenniveau in het geding. [Figuur 2](#) Groei en evenwicht in de bevolkingssamenstelling zijn belangrijk om aantrekkelijke woonkernen te blijven en te voorkomen dat Teylingen een slapende of leeglopende plattelandsgemeente wordt.

meente wordt. Met elkaar houden we de voorzieningen op peil, zowel voor de huidige als de toekomstige bewoners.

De toegankelijkheid voor nieuwe generaties en ondernemende types is nu echter beperkt door de hoge vastgoedprijzen en de vrij eenzijdige wooncultuur. Anders dan in *frozen towns* is er wel ruimte, maar de waardevolle landschappelijke en monumentale status van de gemeente beperkt ook deels de ontwikkelmogelijkheden.

TYPE
GEMEENSCHAPPEN:
FROZEN TOWNS

Een vitale kern is niet alleen een kwestie van fysieke clustering van jonge mensen, kennisinstellingen, bedrijven en voorzieningen op het gebied van sport en cultuur. Het is ook een kwestie van mentale clustering: innovatie, cultuur, emancipatie, pionierschap, mode en trends, menselijke verhoudingen, internationalisering en een inclusieve samenleving.

15 minuten-stad

In de nabije steden rukt het concept van de '15 minuten-stad' op. Dat is een stadsinrichting waarin functies als wonen, werk, onderwijs, beweging en groen op maximaal vijftien minuten bereikbaar zijn. In die zin zijn de steden aan het 'verdorpen'. Het is verstandig om vanuit

dat concept nog eens naar ons eigen dorp te kijken: zijn we functioneel gemengd, intrinsiek veerkrachtig, veelzijdig en duurzaam genoeg om het dorp van de toekomst te zijn?

**TOELICHTING
15 MINUTEN STAD**

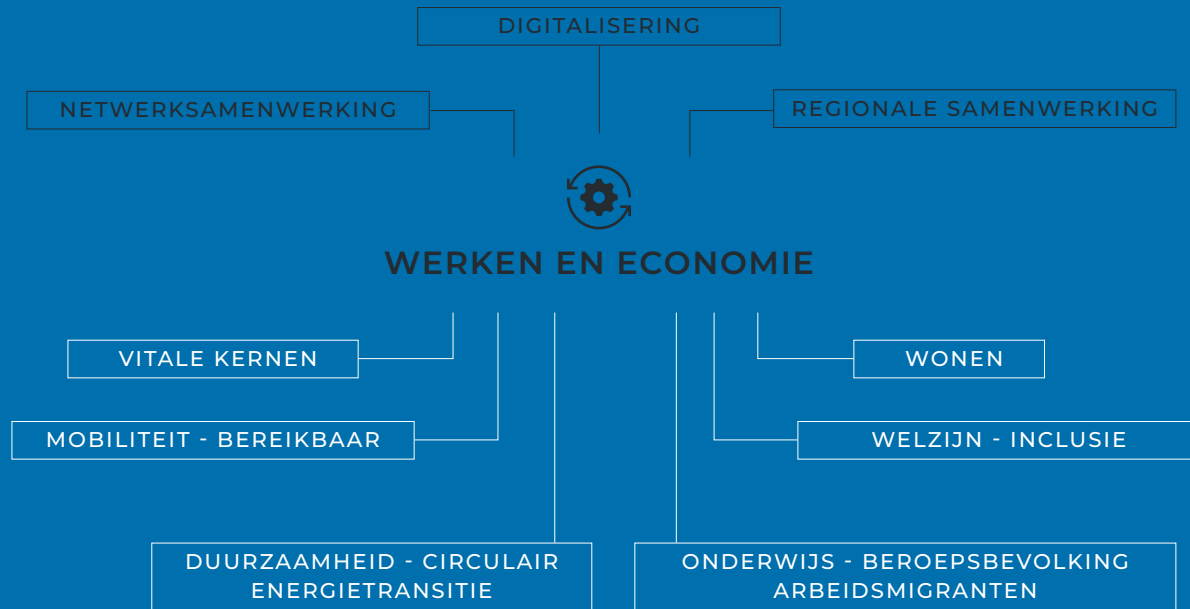

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

Algemeen:

- Focus meer op de beleveniseconomie, naast de dagelijkse behoeften. Zorg dat Teylingen een plaats is waar mensen graag verblijven en elkaar ontmoeten, in plaats van alleen winkelen. Dit vraagt niet alleen fysieke detailhandel, maar ook ontmoetingsvoorzieningen, zoals horeca, cultuur en evenementen en zeker ook een aantrekkelijk openbaar gebied.
- Richt de fysieke openbare leefruimte zo in dat deze gericht is op ontmoeten, beleven, bewegen en inspiratie.
- Zorg voor meer diversiteit door functiescheiding los te laten. Flexibiliteit in functies en bestemmingen sluit beter aan bij toekomstige generaties. Een combinatie van wonen, werken, kantoren, hotels/bed & breakfasts en lokaal ondernemerschap geeft energie en dynamiek. Dit vraagt om de mogelijkheid tot het herbestemmen van vastgoed en transformatie van functies zoals wonen en werken. Zo ontstaat er een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor zzp'ers en startende ondernemingen.
- Zorg voor een goede mobiele, sociale en digitale infrastructuur. Dit is een essentiële voorwaarde voor aantrekkelijke kernen waar nieuwkomers zich willen vestigen.
- Onderzoek de behoefte aan diverse soorten voorzieningen en accommodaties in de regio voor de toekomstige bewoners van onze gemeente. Durf je als gemeente te specialiseren en andere voorzieningen te delen met omliggende gemeenten en daarmee een betere en toekomstgerichte kwaliteit te leveren? Of kies je voor een wat lagere kwaliteit en meer multifunctionaliteit?
- Creëer betrokkenheid bij de inwoners van vitale kernen door hen voortdurend te vragen welke behoeften zij hebben en geef ruimte aan initiatieven. Durf daarbij verschil te maken door de samenwerking te zoeken met (bewoners)collectieven die goed georganiseerd zijn en die met hun activiteiten publieke waarde aan de gemeenschap toevoegen. Volg hiervoor de dynamische demografische ontwikkeling (krimp, vergrijzing/ontgroening, arbeidsmigranten) en voer op basis van data het goede gesprek over de behoeften en wat de gemeente hierin kan betekenen.
- Versterk en benut nog meer het maatschappelijke middenveld voor veerkracht. Denk daarbij aan welkomstcomités voor nieuwe inwoners, burgerinitiatieven en een participatieplatform dat meerwaarde heeft.

OPGAVE 2

Werken en economie

KOERSBEPALING

Teylingen moet blijven nadenken over haar imago en daarbij de focus leggen op een beperkt aantal kansrijke opgaven die aansluiten op het verhaal van de streek. Het is ook zaak om na te denken over de economische en ruimtelijke prioriteiten. Daar kan spanning ontstaan: werkgelegenheid, recreatie en de bollensector leiden tot meer mobiliteit - en dus milieubelasting - en concurreren met vierkante meters voor woningbouw, duurzame energieopwekking en klimaatadaptatie.

HUIDIGE KADER

De gezamenlijke economische visie van de Duin- en Bollenstreek gaat ervan uit dat een veerkrachtige regio niet alleen een plek is om te wonen en te recreëren, maar ook een plek die een gezonde eigen economie weet op te bouwen en vast te houden. Een economie die werk biedt aan ten minste een deel van de inwoners en daarmee zorgt voor voldoende draagvlak voor voorzieningen. De economische uitvoeringsagenda 2018-2021 werkt dit uitgangspunt uit met businesscases rond de thema's greenport, space/tech, toerisme en health.

**ECONOMISCHE VISIE
DUIN- EN
BOLLENSTREEK**

De economische uitvoeringsagenda 2023 wordt momenteel vormgegeven. De daarin opgenomen gedeelde economische opgaven komen voort uit de strategische uitvoeringsagenda van de Duin- en Bollenstreek. (Zie ook deel 2 Politiek-bestuurlijke opgaven, regionale samenwerking).

**UITVOERINGSAGENDA
DUIN- EN
BOLLENSTREEK**

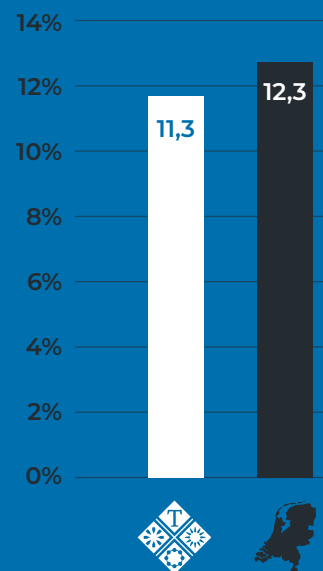

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

In onze geglobaliseerde wereld zijn nationale economieën met elkaar verweven. Goederen en diensten worden overal ter wereld geproduceerd en verkocht. Dat geldt zeker voor een

FIGUUR 3

ZZP'ers t.o.v. aantal werkenden %

Bron: CBS - Lokale Economie

open economie als de Nederlandse. Een nieuwe ontwikkeling is 'glokalisering': globalisering gecombineerd met de vraag naar meer lokale producten/lokaal geproduceerde producten¹. Op dit moment zijn er nog geen aanwijzingen dat de wereldwijde coronapandemie zal leiden tot deglobalisering. Integendeel: in Nederland is de export de afgelopen periode enorm gestegen, ook ten opzichte van de periode van vóór de coronacrisis. Wel denken (veel) ondernemers erover na hun productielijn weer naar Europa te halen. Dat kan een oplossing zijn voor de huidige hoge transportkosten, lange levertijden en de oplopende importrechten die voortvloeien uit Europese regelgeving. De verwachting van het Centraal Planbureau (CPB) is dat de werkgelegenheid zich na de coronacrisis zal herstellen tot het oude niveau².

Anders werken

Digitalisering, technologisering, verduurzaming en flexibilisering veranderen de aard van ons werk. Daarnaast is werken steeds meer plaats- en tijdonafhankelijk geworden, het zogenoemde hybride werken is niet meer weg te denken. Ook de duur en vorm van arbeidscontracten zijn aan verandering onderhevig. Er is sprake van een tweedeling tussen vast en flexwerk. Dit vergroot de kansenongelijkheid en raakt de kwetsbaren op de arbeidsmarkt. De intensiteit van deze veranderingen loopt uiteen tussen verschillende sectoren.

Zelfstandige ondernemers

Zzp'ers brengen veel bonussen voor een regio mee: werkgelegenheid, lokale koopkracht, reuring en dynamiek in monotone woonwijken, nieuwe netwerken en een hoge mate van burgerparticipatie en vrijwillige inzet. Wat betreft het aantal hier gevestigde zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) blijft Teylingen achter ten opzichte van de landelijke ontwikkeling en ten opzichte van de steden om ons heen. [Figuur 3](#)

De invloed van stedelijke centra om ons heen

De nabijheid van stedelijke centra zoals Leiden, Den Haag en Amsterdam is voor de gemeente geen garantie meer voor financieel-economische stabiliteit van de bevolking. Net als vroeger de Hanzesteden kijken de (kennis)steden steeds meer naar elkaar en keren zij zich af van de omliggende dorpse regio. Teylingen zal dus zelf moeten zorgen voor meer economische bedrijvigheid en werkgelegenheid.

Bedrijvigheid

Industriële bedrijvigheid is economisch gezien een interessante sector voor een gemeente om te faciliteren. Niet alleen vanwege de werkgelegenheid, maar vooral ook vanwege de hoge toegevoegde waarde omdat industrie vaak aan het begin van een langere keten staat. Aan de industrie zijn immers tal van andere arbeidsprocessen verknoopt: ontwerp, design, marketing,

verkoop, vervoer, onderhoud van machines en financiële diensten. [Figuur 4](#)

Datacentra en op- en overslagbedrijvigheid voegen relatief minder economische waarde toe en creëren minder werkgelegenheid. Bovendien leggen zij een groot beslag op de bebouwde ruimte, verbruiken datacentra zoveel energie dat de duurzaamheidsambities in gevaar dreigen te komen en leidt groei van de logistieke sector tot een toename van goederenstromen over weg, water en spoor.

Technologie is een aanjager van economische groei en verbindt onze regio met grote waardeketens en kenniscentra in de wijde omgeving. Inzet op innovatieve technologische bedrijvigheid betekent niet altijd direct een nieuwe ruimtebehoefte. Het gaat vooral om clustering: een afstand tussen bedrijven en ondersteunende instellingen die zo kort is dat dagelijks contact en ‘facilitysharing’ (gezamenlijk gebruik van laboratoria en werkplaatsen) mogelijk is (campusvorming). Op en nabij een campus kan vaak een hoge dichtheid aan arbeidsplaatsen worden gerealiseerd.

Duin- en Bollenstreek en de regionale economie

De Greenport Duin- en Bollenstreek is nog altijd hét internationale centrum van de veredeling, teelt, handel, logistiek en export van bollen, bloemen en planten. Meer dan 60 procent van

de totale wereldhandelsstromen in de bollensector loopt via onze streek. Het bijzondere aan de bollensector is dat deze zijn commerciële kracht deels haalt uit de wereldwijd bekende iconische bollenvelden. Economie en landschap zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De kracht van het landschap blijkt uit de jaarlijks stijgende toeristische bezoekersaantallen en de topdrie-positie als aantrekkelijke woonregio van Nederland. En ondanks de coronapandemie is er sprake van een aanzienlijke groei van de export van bloemen in 2021.

ARTIKEL
LANDBOUWEXPORT

De verdere ontwikkeling van de onderliggende tuinbouwsector tot een duurzame bedrijfstak is dus juist in deze regio van nationaal belang. Voor ondernemers zelf is verduurzaming belangrijk voor de continuïteit van hun bedrijf. Ook de arbeidsmarkt vormt een grote uitdaging, zeker met het oog op de aanstaande krimp van de beroepsbevolking en de huisvesting van arbeidsmigranten. (Zie thema Wonen.) De Greenport Duin- en Bollenstreek zet zich dan ook samen met onderwijsinstellingen in voor het verhogen van de instroom van jonge mensen in deze sector.

De groep van internationale werknemers groeit mogelijk nog verder binnen verschillende

FIGUUR 4

Toegevoegde waarde en % arbeidsplaatsen per sector HLT

Nederland

Detailhandel

4.669

HLT 13,9%

NL 11,3%

Industrie en nutsvoorzieningen

4.480

HLT 13,3%

NL 10,4%

Gezondheids- en welzijnszorg

4.149

HLT 12,3%

NL 15,8%

Groothandel

3.654

HLT 10,8%

NL 6,1%

Specialistische zakelijke dienstverlening

3.056

HLT 9,1%

NL 9,7%

Bouwnijverheid

2.415

HLT 7,2%

NL 5,6%

Facilitair zakelijke dienstverlening

2.343

HLT 7,0%

NL 7,2%

Onderwijs

1.960

HLT 5,8%

NL 6,8%

Vervoer en opslag

1.378

HLT 4,1%

NL 5,1%

Horeca

1.286

HLT 3,8%

NL 4,9%

Land- en tuinbouw

1.191

HLT 3,3%

NL 2,5%

Overheid

977

HLT 2,9%

NL 5,0%

Cultuur, sport en recreatie

831

HLT 2,5%

NL 2,6%

Financiële dienstverlening inclusief verhuur en handel onroerend goed

704

HLT 2,1%

NL 3,2%

ICT en media

677

HLT 2,0%

NL 3,7%

sectoren vanwege de krimp van de beroepsbevolking. [Figuur 5](#) Dit vraagt zorg voor passende huisvesting, een gezonde werkomgeving én integratie. Het doel is hen volwaardig onderdeel te laten zijn van onze gemeenschap, ongeacht de duur van de arbeidsperiode. Zo houden we Teylingen economisch gezond, leefbaar en veilig.

**RAPPORT ARBEIDS-
MIGRANTEN IN DE
GREENPORT**

De Duin- en Bollenstreek huisvest verder interessante en veelbelovende bedrijvigheid op het vlak van kennisintensieve economie. De productiefactor kennis heeft hierbij een dominante rol. Denk aan Greenport/Flower Science, Space Campus/ESA-ESTEC en Unmanned Valley (drones en sensortechnologie). Deze kennisintensieve economie sluit in een bredere (ruimtelijke) context aan op andere kennisintensieve bedrijvigheid in Leiden (bioscience), de zuidelijke (Den Haag, Delft en Rotterdam) en noordelijke Randstad (metropoolregio Amsterdam) en het internationale netwerk rond Schiphol.

**RAPPORT SAMENHANG
IN DE DUIN- EN
BOLLENSTREEK**

Werkgelegenheid

In regionaal verband van de Duin- en Bollenstreek komt bijna de helft van de arbeidsplaatsen voort uit activiteiten op bedrijventerreinen. Deze leggen slechts een klein beslag op de ruimte (3 procent van het totale areaal) en de leegstand is met 6 procent beperkt. Over het algemeen kent de regio dan ook vitale bedrijventerreinen die goed aansluiten bij de behoeften vanuit de regionale economie.

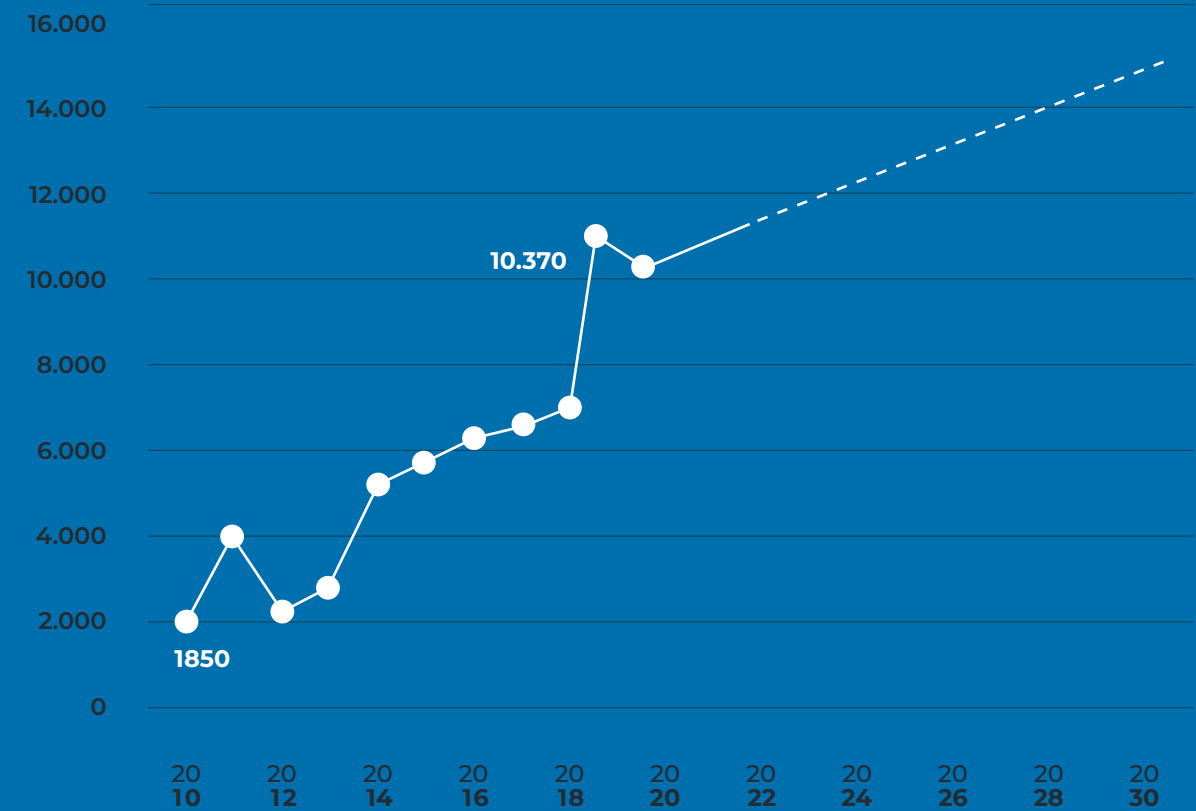
Enkele kleinere gemengde bedrijventerreinen lenen zich voor het omvormen/transformeren tot innovatieve woon-werkgebieden. Hier passen innovatieve woon-werkwoningen (bijvoorbeeld voor zzp'ers die vanuit huis willen werken) en kleine bedrijfsverzamelgebouwen voor zzp'ers en 'lichte' bedrijven naast elkaar.

In onze gemeente ligt het niveau van arbeidsparticipatie hoger dan het landelijke gemiddelde. [Figuur 6](#) Kenmerkend zijn een grote uitgaande pendel voor werk (70 procent van de inwoners werkt buiten de regio) en een laag gebruik van sociale voorzieningen ten opzichte van de regio en landelijke cijfers. Echter, het aantal banen binnen de gemeente zelf is dermate laag dat je spreekt van een 'kleine economie' met slechts een beperkt aantal banen per 100 leden van de beroepsbevolking. [Figuur 6a](#)

FIGUUR 5

**Arbeidsmigranten huidige trend
en prognose**

Greenport - Duin- en Bollenstreek:

Bron: Decisio (2021) CBS Microdata

FIGUUR 6

Arbeidsparticipatie Teylingen - Nederland

Bruto arbeidsparticipatie
(% van volwassen populatie
aanbiedend op arbeidsmarkt)

75,1%

71,1%

Netto arbeidsparticipatie
(% van volwassen populatie
met werk minimaal 12 uur per week)

72,9%

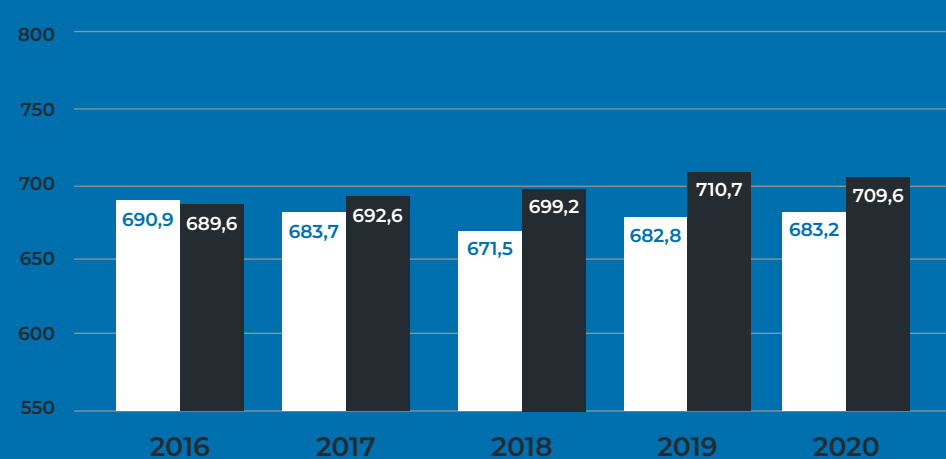

68,4%

FIGUUR 6A

Aantal banen (15 - 64 jaar)

Teylingen - Holland Rijnland per 1.000 inwoners

HR

Bron: LISA 2020, bewerking ABF Resaerch, 2016 - 2020

Zo'n kleine economie heeft een aantal nadelen: beperkt draagvlak voor het voorzieningen-niveau en een grotere forensenstroom, met mobiliteitsdruk en milieueffecten tot gevolg.

Toekomstbestendig ondernemerschap

De economie van de toekomst is onderdeel van een duurzame samenleving. Ondernemers moeten meewerken aan meerdere maatschappelijke transities om als toekomstbestendig bedrijf in een toekomstbestendige samenleving te blijven bestaan: energie, circulair, klimaat-adaptatie, kwaliteit van de leefomgeving en inclusieve samenleving. Veel meer dan pakweg

tien jaar geleden is duurzaamheid inmiddels het nieuwe normaal voor ondernemers, waar-aan ze - op basis van wet- en regelgeving en maatschappelijke verwachtingen - veel meer aandacht (moeten) geven.

Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) is het hebben van een baan belangrijk voor het welzijn van mensen. Het aantrekken van nieuw ondernemerschap en werk dat past bij de huidige gemengde economie, draagt dan ook bij aan verschillende thema's (zoals welzijn en mobiliteit) van deze verkenningen.

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

Kennisintensieve economie:

- Focus in de regionaal-economische samenwerking gezamenlijk op de kennisintensieve economie als een van de belangrijke economische speerpunten voor de toekomst.
- Faciliteer ambitieuze projecten voor de kenniseconomie in de Duin- en Bollenstreek.
- Faciliteer cross-overs en kruisbestuiving tussen de verschillende delen van de kennisintensieve economie. Niet alleen in de Duin- en Bollenstreek, maar juist ook in relatie tot kennisintensieve economie elders. Hiermee wordt verdere samenhang nagestreefd en vindt verdere onderlinge versterking plaats.
- Zorg voor goede randvoorwaarden voor de kennisintensieve economie in de Duin- en Bollenstreek als het gaat om ruimte, onderwijs en arbeidsmarkt (triple helix), bereikbaarheid en marketing. Leg voor het bewerkstelligen van deze randvoorwaarden binnen de gemeente de koppeling tussen verschillende beleidsterreinen voor een integrale benadering. Leg ook de koppeling met overeenkomstig beleid vanuit andere, nabijgelegen regio's, Schiphol, de Provincie en het Rijk.

Toerisme, gastvrijheid en gezondheid:

- Maak de opgaven voor toerisme en recreatie, gastvrijheid en gezondheid tot opgaven van de hele Duin- en Bollenstreek. Versterk elkaar als regio.

Greenport/sierteelt als een van de wereldwijd bekende boegbeelden van de regio:

- Stimuleer de (export)sector Greenport Duin- en Bollenstreek om vitaal en toekomstbestendig te worden. Dit betekent modernisering, verduurzaming, transformatie en herverkaveling van het teeltareaal naar een vitale, gezonde en duurzame bollenteelt en versterking van de identiteit en de openheid van het cultuurlandschap. Onderzoek toont aan dat er grootschalige, ruimtelijke herontwikkelingskansen zijn, maar dat het nog ontbreekt aan instrumentarium en kapitaal om de transformatie naar een duurzame en gezonde herverkaveling van het teeltareaal en leefgebied te realiseren. Zorg voor goed rentmeesterschap.
- Kies een duidelijke regionale koers voor de Greenport en geef duidelijkheid over de noodzakelijke vierkante meters teeltgrond in de toekomst door regionaal hierover het gesprek aan te gaan.
- Stem met elkaar af wat onder een open landschap wordt verstaan, want dit is een relatief begrip. Wat is open?
- De fysieke ruimte is beperkt. Maak daarom samen met het maatschappelijk middenveld duidelijke keuzes in de landelijke en maatschappelijke opgaven, zoals wonen, de energietransitie, natuurvriendelijke en duurzame bollenteelt en landbouw, klimaatadaptatie en circulaire economie. Ga samen met provincie en Rijk op zoek naar financieringsmogelijkheden. Wellicht biedt het nieuwe landelijke regeerakkoord hiervoor mogelijkheden of Europese plattelandssubsidies.
- Neem de regie om samen met onze partners uitvoering te geven aan de visie op internationale werknemers/arbeidsmigranten. Zij zijn van waarde voor onze lokale samenleving en economie.

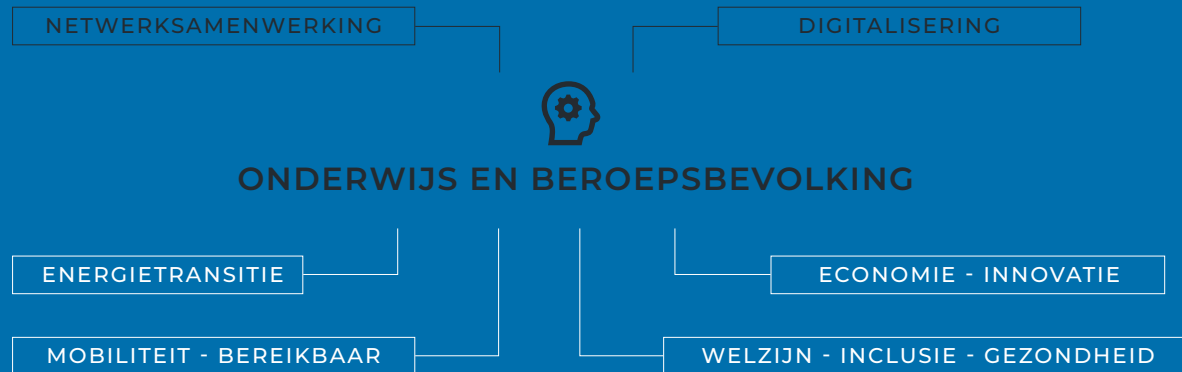
Toekomstbestendig ondernemerschap:

- Maak Teylingen aantrekkelijk als vestigingsplaats voor nieuwe of vernieuwende bedrijven. Het bestaande bedrijfsleven zoekt naar aansluiting op (internationale) veranderingen, zoals energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en toekomstige kansen om te overleven in de digitale wereld.
- Faciliteer informatie en stel 'spelregels' op voor het aanleggen van de voorzieningen die nodig zijn om energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en verdere digitalisering mogelijk te maken. Individuele bedrijven kunnen of willen dit niet zelf oppakken, maar hebben dit wel nodig om kansen en risico's in te schatten van investeringen in nieuwe producten of diensten.

- Zet in op partnership: gemeente en bedrijfsleven zijn spelers in dezelfde gemeenschap met deels gezamenlijke belangen en doelen. De rol van bestaande of nieuwe 'intermediaire facilitators' van duurzame ontwikkelingen zoals de Greenport, ondernemersverenigingen, de Economic Board, Bedrijfsleven Bollenstreek en Circulair West kan steeds beter worden ingevuld, waarbij je rekening houdt met de urgentie van de verschillende transitie's. (zie ook deel 2 Netwerksamenwerking).
- Verwelkom nieuw arbeidspotentieel - industriële bedrijvigheid/bedrijven, start-ups en menskracht - en de bijbehorende voorzieningen. Dat kan door flexibel te reageren op de kansen die zich aandienen door een 'ja, mits'-houding, te werken aan digitale infrastructuur, dubbelgebruik en functiemenging. Sta op specifieke locaties een vermenging of transformatie toe van functies zoals wonen en werken om daarmee een aantrekkelijk vestigingsklimaat te ontwikkelen voor zzp'ers en startende ondernemingen.
- Verbeter de bereikbaarheid van (af) de A4 en A44 om aantrekkelijker te zijn als vestigingsplaats voor bedrijven in de buurt van de kennissteden en Schiphol.

OPGAVE 3

ONDERWERPEN DEEL 2

ONDERWERPEN DEEL 1

DEEL 1 - Maatschappelijke Opgaven

Onderwijs en beroepsbevolking

KOERSBEPALING

De kernvraag is welke rol Teylingen kan spelen bij het versterken van de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt in de regio, gekoppeld aan innovatie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor zowel jongeren als bedrijven.

HUIDIGE KADER

In de maatschappelijke agenda Teylingen 'Leven Lang Meedoen' heeft de raad ambities benoemd op het gebied van onder meer talentontwikkeling, werk en inkomen en opgroeien en opvoeden.

MAATSCHAPPELIJKE
AGENDA TEYLINGEN

In de zogenoemde tripel helix werken ondernemers, onderwijs en overheid samen aan onder meer de aansluiting van vraag en aanbod van de arbeidsmarkt. Voorbeeld is het landelijke Techniekpact, dat regionaal wordt uitgevoerd.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

In veel beroepsgroepen gaat het werk de komende jaren snel veranderen. Deze veranderingen vragen veel van het aanpassingsvermogen van

mensen en bedrijven. In talloze sectoren worden al robots toegepast, zoals in productiebedrijven (automobiellindustrie) en distributiecentra. Ook de energietransitie heeft grote gevolgen. In de sectoren gericht op fossiele energie verdwijnen banen. Tegelijkertijd ontstaan rond duurzame energie en energiebesparing nieuwe oplossingen, producten en markten. Dit zal een groot beroep doen op praktisch en technisch geschoold personeel. Om klaar te zijn voor die verschuiving, is een verandering in onderwijs nodig. Opleidingen moeten zich in snel tempo aanpassen en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt moet worden versterkt³.

Ondertussen neemt de werkdruk toe. Werken worden steeds meer geacht te blijven investeren in bij-, her- en omscholing. Zorgtaken zijn door de vergrijzing een groeiende verantwoordelijkheid en de digitalisering van werk betekent dat werk en privé meer door elkaar lopen⁴.

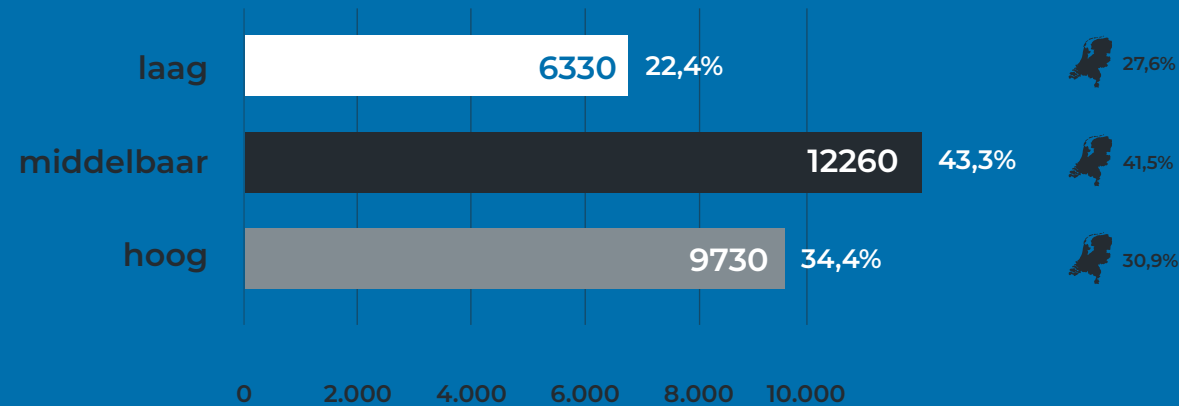
³ Toekomstverkenning gemeente Almere, 'Tijd voor Toekomst'.

⁴ Drieluik gemeente Dordrecht 2021, 'Perspectief op de stad, financiën en sturing & organisatie'.

FIGUUR 7

Opleidingsniveau Teylingen - Nederland

Aantallen en % per opleidingsniveau

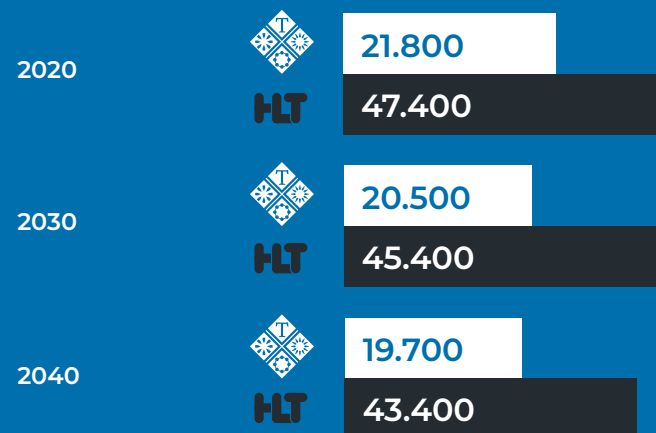

Bron: CBS - 2020

FIGUUR 8

Krimp beroepsbevolking

verwachte krimp van beroepsbevolking (20 - 65 jaar), afgerond op honderdtallen

Opleidingsniveau

Het aantal hoogopgeleiden stijgt nog steeds in Nederland en ligt nu omstreeks 40 procent. In kennissteden gaat het al om ruim 50 procent tot zelfs 70 procent in Utrecht. Dit is een uitvloeisel van de toenemende complexiteit van het werk. Het aantal laagopgeleiden daalt nog ieder jaar. Teylingen volgt deze landelijke trend. [Figuur 7](#)

Opleidingsniveau is een belangrijke voorspeller van algeheel welbevinden van onze inwoners. Hoger opgeleiden hebben hogere inkomens, stabielere arbeidsmarktposities, doen minder vaak een beroep op sociale regelingen, verkeren minder vaak in problematische schuldposities, hebben een hogere levensverwachting, een gezondere levensstijl en vervallen minder snel in de criminaliteit.

Bekend is dat laagopgeleiden, laaggeletterden, mensen met een arbeidsbeperking en mensen met een migratieachterstand een relatief kwetsbare positie op de arbeidsmarkt hebben. Officieel geldt een mbo 2-diploma als startkwalificatie voor de arbeidsmarkt (het niveau dat mensen minimaal nodig hebben voor een stabiele arbeidsloopbaan). Maar feitelijk beweegt het startniveau zich naar niveau 3 of zelfs 4. Vakkrachten als metselaars, elektriciens, timmerlieden, schilders, slaggers, bakkers, kappers, verzorgers, hoveniers, peuterleidsters, dokters-assistenten, beveiligers en chauffeurs beschikken in de regel over een mbo 3 of 4-diploma.

Tegentrend

Er is ook een tegentrend zichtbaar: een beweging naar meer betekenisvol en ambachtelijk werk, een herwaardering van de doeners. Het tekort aan praktisch opgeleiden is namelijk groot in sectoren als de groot- en detailhandel, de bouw, gezondheid- en welzijnszorg, onderwijs en industrie. Sectoren waar praktisch opgeleiden juist werk vinden. Een tekort aan personeel is er ook in de land- en tuinbouw, zakelijke dienstverlening, logistiek, groothandel, voedingsindustrie en metaalindustrie. De verwachting is dat deze sectoren verder afhankelijk worden van arbeidsmigranten⁵.

Arbeidspotentieel aantrekken en behouden

De Bollenstreek heeft een (historie van) hoge arbeidsparticipatie, maar de beroepsbevolking gaat krimpen door de sterke vergrijzing in de gemeente en de regio. [Figuur 8](#) Dit is nu zelfs al zichtbaar in sectoren met een vergrijzde samenstelling: zorg, onderwijs en techniek. Om het welvaartsniveau in stand te houden, is het aantrekken van internationale werknemers bijna onvermijdelijk. De aanwezigheid van en toegang tot gekwalificeerd personeel (in de nabije omgeving) wordt nog nadrukkelijker een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor bedrijven.

Het behouden van onder meer jongeren als arbeidspotentieel voor de gemeente en regio is een belangrijke voorwaarde voor een aan-

5 Toekomstverkenning gemeente Almere, 'Tijd voor Toekomst'.

trekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijvigheid. Helaas zien we een braindrain van jongeren en vooral jonge vrouwen uit het gebied richting de kennissteden. Naarmate het opleidingsniveau stijgt, lijken de verschillen tussen man en vrouw

toe te nemen. Het zijn de vrouwen die nadrukkelijker hun kansen in het onderwijs grijpen. Ook onze gemeente heeft met deze trend te maken: jonge vrouwen zijn meer geneigd de streek te verlaten dan hun mannelijke leeftijdsgenoten.

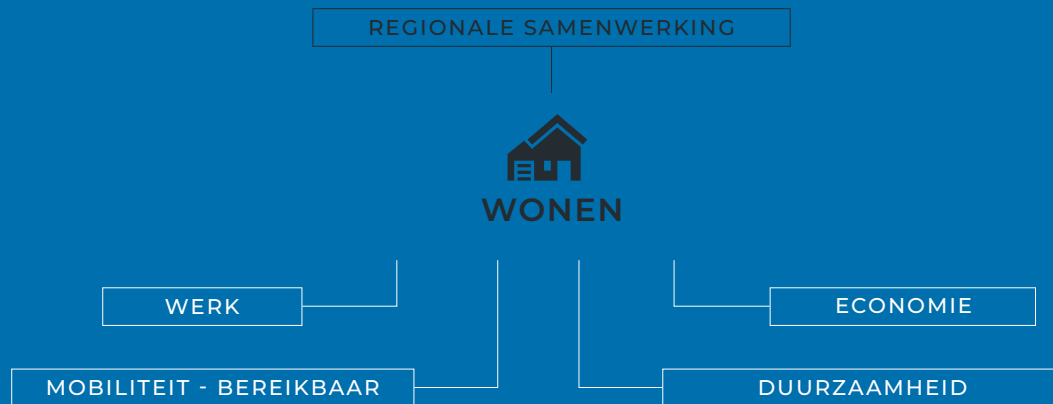
HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

Algemeen:

- Zorg voor kansengelijkheid door te investeren in jongeren (12-27 jaar), migranten en internationale werknemers, achterstanden aan te pakken en te zorgen voor een optimale verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Circa 25 procent van de internationale werknemers verblijft nog in de regio na vijf jaar.
- Verbind een onderwijsprogramma met de economische speerpunten van de streek en onderscheid jezelf daarin van het landelijke onderwijsaanbod.
- Stimuleer en faciliteer het opleiden van duurzaam inzetbare mbo'ers en hbo'ers, op basis van arbeidsperspectief waarbij de aansluiting tussen het onderwijs en het bedrijfsleven wordt verbeterd. Stimuleer mensen om een technische opleiding te volgen om capaciteit op te bouwen om de energietransitie in goede banen te leiden.
- Voorzie in de grote vraag naar huisvesting, oefenruimte of ruimte voor start-ups, studenten en hoogopgeleiden. Dit kan deze groepen behouden voor onze streek.
- Werk aan de noodzakelijke verdere ontwikkeling van menselijk kapitaal. Toekomstgericht arbeidsmarktbeleid moet meer oog hebben voor combinatie van werken, zorgen en leren.
- Stimuleer en regisseer de samenwerking tussen bedrijven, onderwijs, zorginstellingen en overheid (de triple helix), zodat talentontwikkeling beter tot stand kan komen in het onderwijs en bij bedrijven.
- Gebruik hiervoor de nabijheid van kennisintensieve economie (Space Campus/ESA-ESTEC, Unmanned Valley en Bio Science in Leiden), gericht op innovatie gecombineerd met onderwijs, de Triple Helix. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijke woonomgeving voor jongeren en bedrijven.
- Zorg voor onderlinge bereikbaarheid, fysiek en digitaal.

OPGAVE 4

ONDERWERPEN DEEL 2

ONDERWERPEN DEEL 1

DEEL 1 - Maatschappelijke Opgaven

Wonen

KOERSBEPALING

Teylingen wil een levendig dorp blijven. Daar is een aantrekkelijke woonomgeving voor nodig. Dit voorkomt of verkleint de negatieve verschijnselen van vergrijzing, bevolkingskrimp, het vertrek van jongeren, verschraling van het voorzieningenniveau en economische krimp. De gemeente moet de richting en indicatieve omvang bepalen van de toekomstige groeimogelijkheden op het gebied van wonen. Meer wonen vraagt ook meer werkgelegenheid en voorzieningen in de directe omgeving voor de bewoners om ook prettig te kunnen wonen in een gezonde fysieke leefomgeving. Dit concurreert direct met de beschikbare ruimte voor andere opgaven zoals het open landschap, de bollensector en de duurzame opwekking van energie en klimaat adaptatie.

HUIDIGE KADER

De actuele beleidskaders zijn verwoord in de regionale woonagenda van Holland Rijnland. Specifiek voor Teylingen krijgen deze kaders een vertaling in het woonprogramma 2020-2024.

WOONAGENDA
HOLLAND RIJNLAND

WOONPROGRAMMA
2020-2024 TEYLINGEN

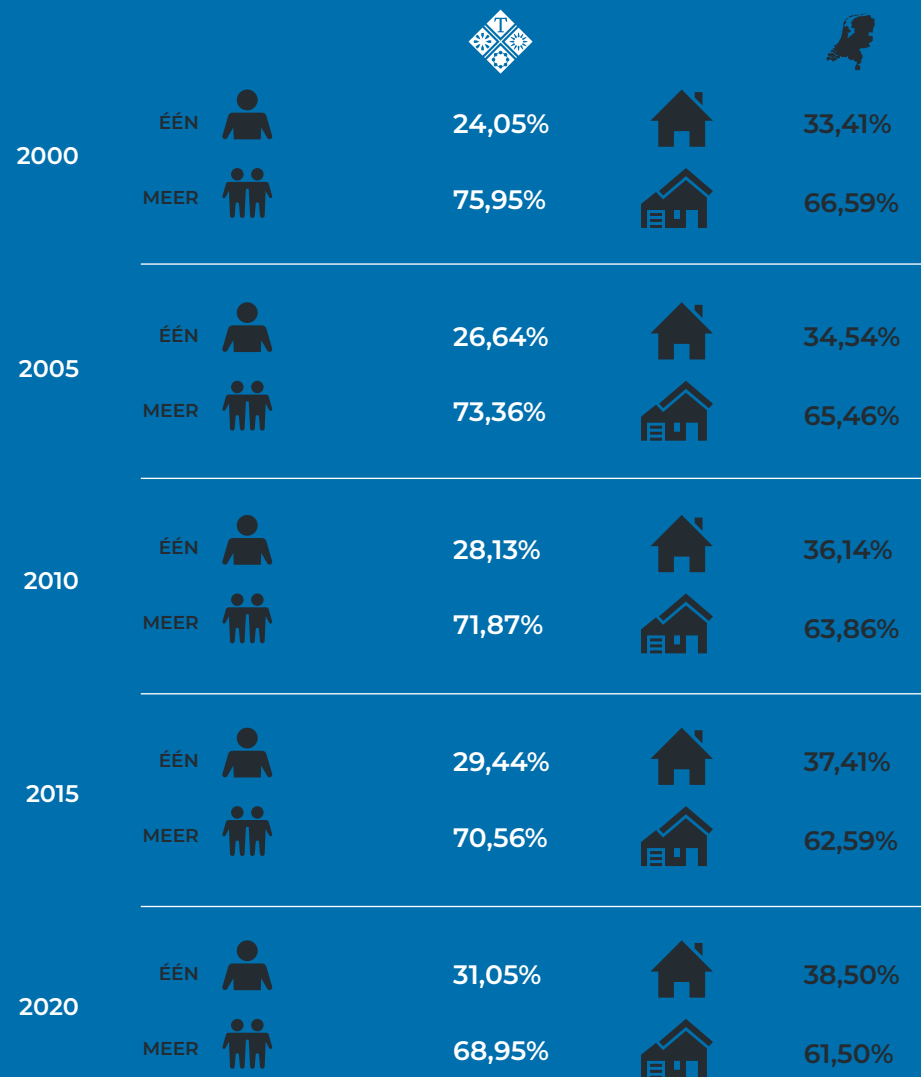

Als sturingsinstrumenten zijn recent de doelgroepenverordening woningbouw en de beleidsuitgangspunten voor zelfbewoningsplicht en anti-speculatiebeding opgesteld.

FIGUUR 9

Eén of meerpersoonshuishoudens

% huishoudens per type per 5 jaar, Teylingen - Nederland

Bron: CBS

TROUW ARTIKEL: NIEUWE WETGEVING

Concreet zijn er diverse woningbouwprojecten gerealiseerd en in ontwikkeling in onze gemeente, zoals Hoogkamer, Park Overteylingen, Bloementuin, Langeveld, Groot Seminarie Warmond en Nieuw Boekhorst.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Teylingen kent een hoge woontevredenheid⁶. Wonen staat symbool voor een belangrijke kwaliteit in de regio, met name vanwege de openheid in de woonomgeving, karakteristieke dorpskernen en goede voorzieningen. Landelijk is de woningnood hoog en in het regeerakkoord is de ambitie opgenomen om jaarlijks minimaal 100.000 woningen te realiseren. De ruimte en de mogelijkheden om te bouwen zijn echter schaars.

Woonvraag verandert

De vraag naar nieuwe woonvormen neemt toe. Dat komt doordat er steeds meer eenpersoonshuishoudens zijn. Mensen worden ouder (de langstlevende blijft zelfstandig wonen), door echtscheidingen ontstaan eenoudergezinnen, de maatschappij individualiseert en het geloof drukt een kleiner stempel op het leven. Alleenstaanden krijgen een sterkere positie in

de samenleving en als consument. De roep om voorzieningen, ontmoetingsmogelijkheden, woningen en regelgeving die bij deze groep passen, groeit dan ook⁷. [Figuur 9](#)

Wonen wordt sinds corona meer dan ooit gecombineerd met werk, omdat afstanden minder relevant zijn geworden voor het leveren van (digitaal) werk. Een prettige leefomgeving dicht bij huis lijkt dus steeds belangrijker te worden. Ook de toestroom van arbeidsmigranten, soms tijdelijk, soms permanent, verandert de woonvraag. Uit onderzoek blijkt dat het aantal arbeidsmigranten ten behoeve van de Greenport in ieder geval tot 2030 nog blijft groeien. Meer dan de helft van deze (internationale) medewerkers verblijft langer dan een jaar in de regio en wonen in reguliere woningen.

RAPPORT ARBEIDS- MIGRANTEN IN DE GREENPORT

Daarnaast is er een sterk toenemende vraag naar geclusterde woonvormen. Want hoewel steeds meer ouderen wellicht met enkele aanpassingen kunnen blijven wonen in een reguliere woning, is er ook een groep ouderen die wat meer zorg nodig heeft. Zij zoeken vooral naar een tussenvorm, zoals geclusterde woonvormen (bijvoorbeeld hofjeswoningen voor ouderen).

⁶ EWmagazine/Bureau Louter, Beste gemeenten 2021.

⁷ Toekomstverkenning gemeente Almere, 'Tijd voor Toekomst'.

Kortom: de woonvoorkeuren zijn veel gedifferentieerder geworden door huishoudenverdunding, meer alleenstaanden, meer echtscheidingen, jongeren en ouderen die langer thuis wonen, meer mensen die wonen en werken willen combineren, de tiny houses-beweging, kleinere gezinnen of juist grotere samengestelde gezinnen, expats met een tijdelijk contract, arbeidsmigranten, internationale studenten en de behoeften aan woonvormen met een gemeenschappelijk karakter en duurzaamheidsoverwegingen.

Woningmarkt onder druk

De woningvoorraad in Teylingen bestaat voor een groot deel uit koopwoningen. [Figuur 10](#) Dit is kenmerkend voor veel stabiele midden-klasseregio's, maar maakt de gewenste doorstroom op de woningmarkt wel lastiger. De hele woningmarkt staat onder druk en de opgave voor de gemeente betreft woningen voor kleine huishoudens (vooral alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens), sociale huurwoningen, goedkope/betaalbare koopwoningen, middenhuur en snelle oplossingen voor spoedzoekers.

Circa 45 procent van de woningvoorraad in Teylingen is afkomstig uit de periode 1965 - 1995. Een periode die gekenmerkt wordt door redelijk uniforme bouw: grondgebonden eengezinswoningen met tuin. De gezinswo-

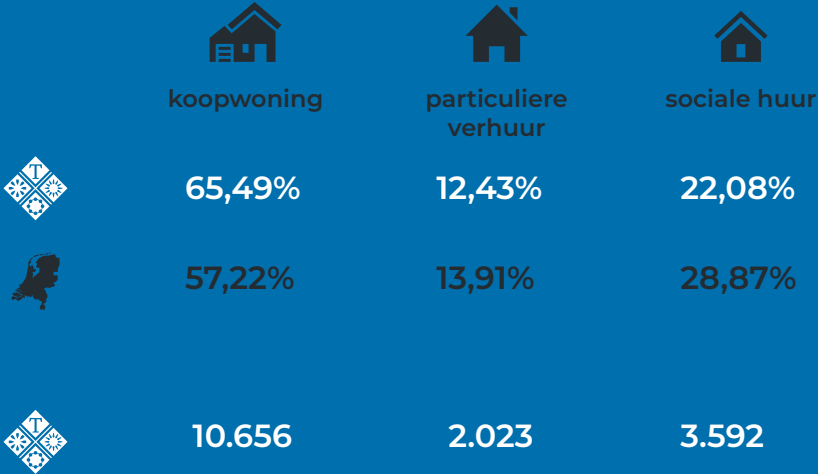
ningen worden steeds vaker bewoond door alleenstaanden (de langstlevende) of oudere echtparen die de laatste jaren niet meer hebben geïnvesteerd in hun huis. Een deel van de panden is alweer toe aan groot onderhoud en verduurzaming. De aankomende generatiewisseling (tussen 2022 en 2030) biedt kansen omdat er dan beweging komt in deze huidige woonwijken en differentiatie mogelijk wordt.

De verhuismobiliteit in de jongvolwassen leeftijdsgroepen is (vanzelfsprekend) het hoogst. In de studieperiode verlaten veel jongeren de gemeente. Daar staat tegenover dat het verhuissaldo van de 26 tot 35-jarigen weer in het voordeel van Teylingen is. Zij willen ruimer wonen en zich vestigen als gezin. De nieuwbouwtontwikkelingen zijn daar zeker op van invloed. [Figuur 11](#)

De gemeente wisselt ongeveer evenveel bewoners uit met de stedelijke centra in het noorden (Haarlemmermeer, Amsterdam, Haarlem) als met die in het zuiden (Leiden, Den Haag). Vanuit dit punt is het noodzakelijk om de oriëntatie op de noordzijde te versterken, omdat dit via de standaard regionale samenwerkingsvormen nu niet gebeurt (andere woonregio). Teylingen heeft een klein positief verhuissaldo met de omliggende regio's: er zijn meer nieuwkomers dan vertrekkers. [Figuur 12](#)

FIGUUR 10

Woning naar eigendom

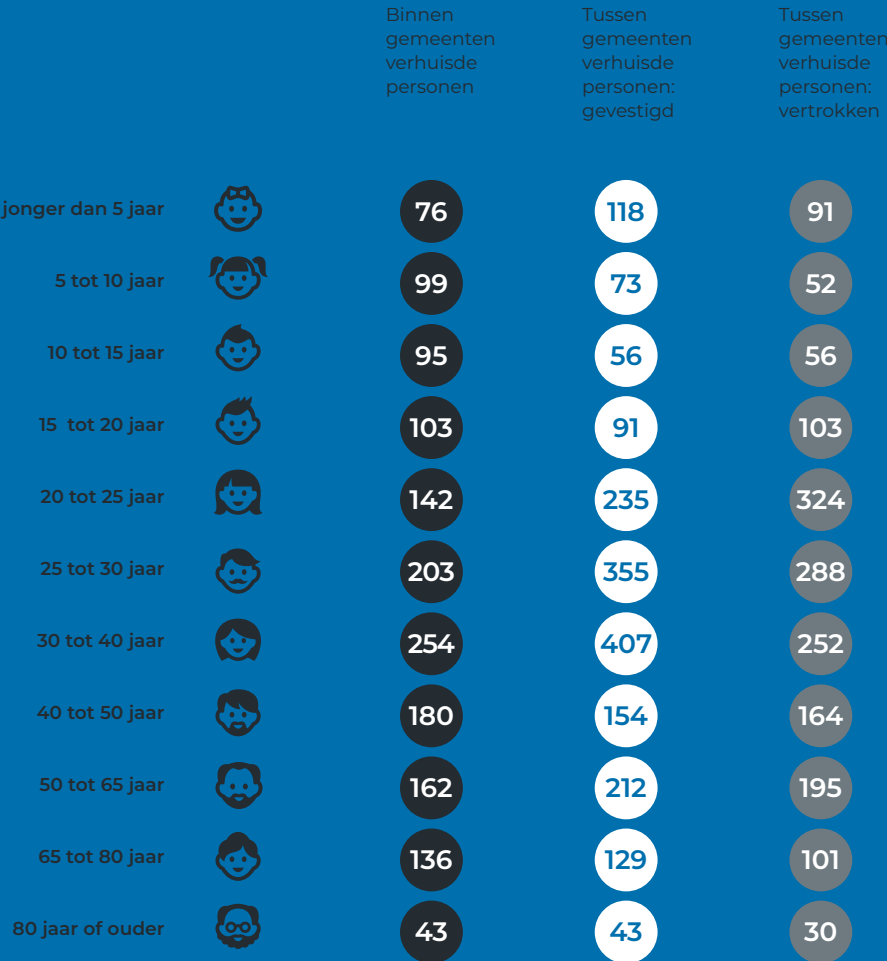

Bron: CBS - 2021

FIGUUR 11

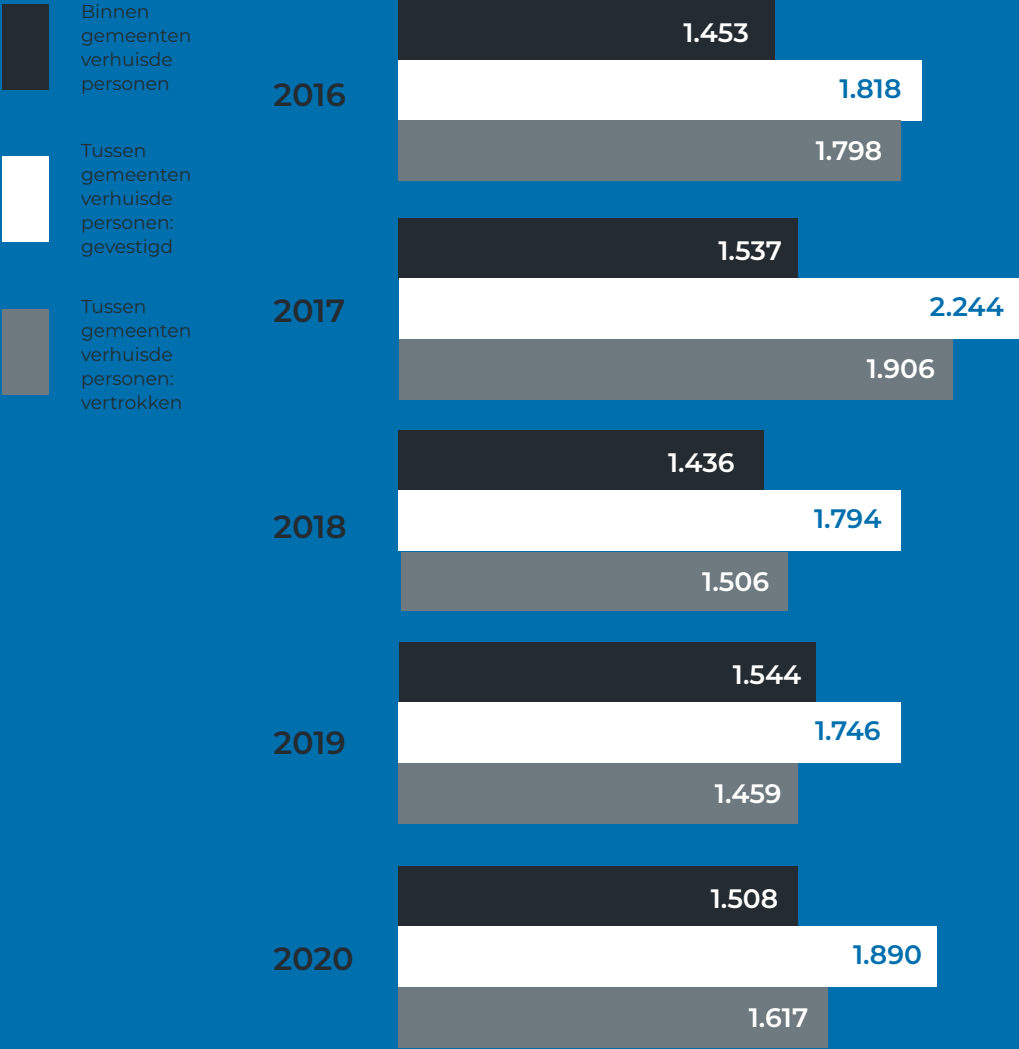
Verhuismobiliteit naar leeftijd (2020)

Feitelijke cijfers

FIGUUR 12

Verhuissaldo

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

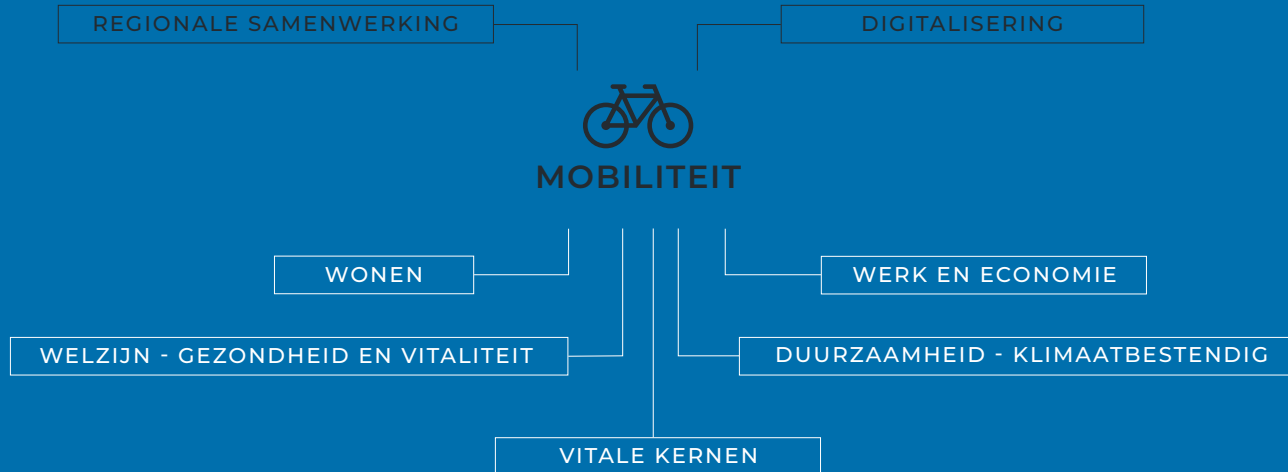
Algemeen:

- Zet in op dynamiek en flexibiliteit in het woonbeleid en regelgeving rond bouwen. Flexibele regelgeving en toepassing is noodzakelijk om tijdelijk, modulair, variabel, natuurinclusief te bouwen en renovatie en functiemenging mogelijk te maken, zowel in de woonwijken als in de dorpscentra waar sprake is van leegstand of verloop te verwachten is. Dit geldt niet alleen voor nieuwbouwlocaties, maar zeker ook voor bestaande bebouwing.
- Gebruik de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt om integraal en versneld bouwtrajecten te faciliteren. Zo kunnen we per ontwikkeling kijken hoe de gemeente doorstroming op de woningmarkt kan faciliteren.
- De fysieke ruimte is beperkt. Maak daarom samen met het maatschappelijk middenveld duidelijke keuzes in de landelijke en maatschappelijke opgaven, zoals wonen, de energietransitie, natuurvriendelijke en duurzame bollenteelt en landbouw, klimaatadaptatie en circulaire economie.
- Ga samen met provincie en Rijk op zoek naar financieringsmogelijkheden. Wellicht biedt het nieuwe landelijke regeerakkoord hiervoor mogelijkheden of Europese plattelandssubsidies.
- Overweeg waar actief grondbeleid zinvol kan zijn. Het bestaande grondbeleidsinstrumentarium (met als kader de Omgevingswet) geeft in principe voldoende armslag om zo'n beleid te voeren.
- Benut bij nieuwbouwprojecten de mogelijkheid om voorrang te geven aan eigen inwoners, zodat jonge mensen in aanmerking komen voor betaalbare woningen en in het eigen dorp kunnen blijven wonen. Geef eveneens voorrang aan mensen met economische binding, zoals leraren, politieagenten of verpleegkundigen die moeilijk aan een koopwoning kunnen komen. Kijk daarbij ook naar constructies waarbij de gemeente (gedeeltelijk) eigenaar van de grond en stenen blijft, zodat een lening bij de bank ook voor deze kopers betaalbaar wordt.
- Faciliteer multifunctionaliteit door de huidige vierkante meters optimaal te benutten en bebouwing door herbestemming en transformatie van bebouwing en functiemenging makkelijker te maken (zie ook cijfers leegstand). Sluit ook nieuwe woonvormen niet uit. Denk hierbij aan andere gezins- of samenlevingsvormen. Zo kan de multifunctionaliteit van een gebied worden vergroot in een woon-werkgebied en de locatie van bebouwing intensiever worden benut.
- Geef richting over de intensiteit van de bebouwing. Is hoogbouw mogelijk en zo ja, wat verstaan we dan onder hoogbouw en waar is dit mogelijk of juist niet?

- Zet met het woonbeleid actief in op sturing voor huisvesting voor specifieke doelgroepen. Specifieke doelgroepen die kunnen worden genoemd: ouderen, jongeren, arbeidsmigranten, statushouders, gescheiden mensen, uitstroom ggz en andere zorgbehoeften.
- Versterk de oriëntatie en het netwerk op de noordzijde - metropoolregio Amsterdam en de regio Zuid-Kennemerland/IJmond, buiten de standaard regionale samenwerkingsvormen (andere woon-regio's betrekken).

OPGAVE 5

ONDERWERPEN DEEL 2

ONDERWERPEN DEEL 1

Mobiliteit

KOERSBEPALING

Mobiliteit is één van de fysieke ruimtevragers, net als o.a. woningbouw, bedrijventerreinen, duurzame opwek en klimaat en vraagt dus een integrale benadering om de onderlinge samenhang te versterken en de juiste keuzes te kunnen maken.

Een doorvertaling van regionaal beleid naar lokale aanpak is nodig om het functioneren van het mobiliteitssysteem op de juiste manier te koppelen aan de aantrekkingskracht van de streek, duurzaamheidsontwikkelingen en leefbaarheid.

HUIDIGE KADER

Mobiliteit maakt het voor mensen mogelijk om deel te nemen aan de maatschappij, naar het werk en naar school te gaan en zorgt voor sociale contacten. De regionale strategie mobiliteit van Holland Rijnland beschrijft de route waarmee we als gezamenlijke gemeenten de mobiliteitsopgave in de regio willen realiseren, die past bij de ontwikkeling naar een sterke, gezonde en toekomstbestendige regio. Deze mobiliteitsstrategie staat dan ook niet op zichzelf, maar hangt nauw samen met onder meer

de regionale omgevingsagenda (ROA), Regionale Energie Strategie (RES 1.0) en de actualisatie van de regionale woonagenda.

**REGIONALE
STRATEGIE
MOBILITEIT**

**REGIONALE
OMGEVINGSAGENDA**

FIGUUR 13

Deelauto's

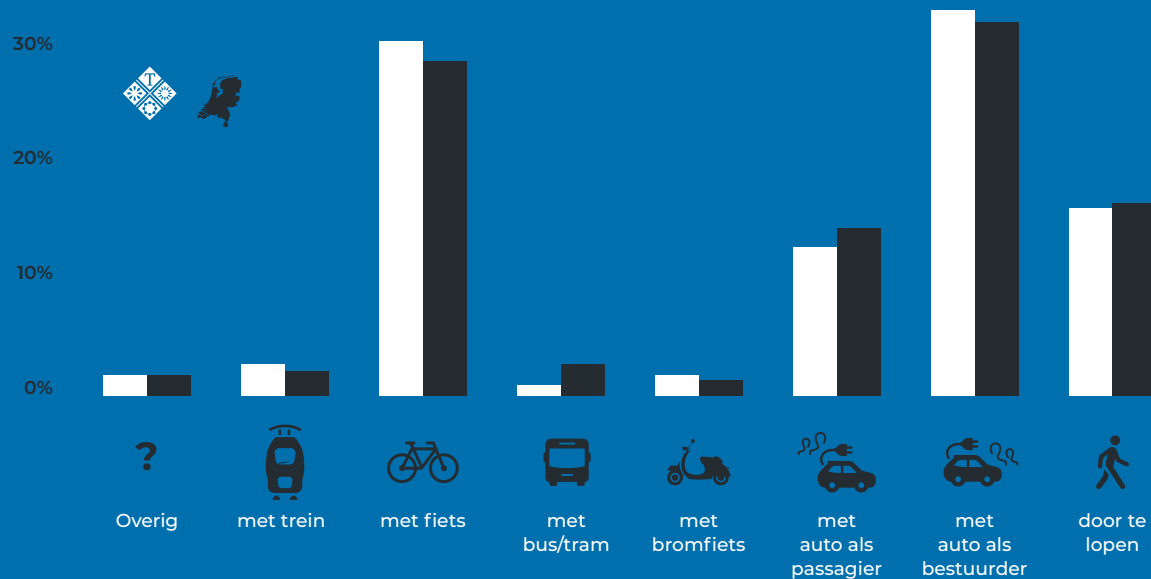
Aantal deelauto's per 100.000 inwoners

Bron: Crow - Kennisprogramma Verkeer en Vervoer

FIGUUR 14

Vervoersmiddelen

Bron: Crow - Onderzoek verplaatsingen in Nederland - Kennisinstituut voor mobiliteit

De strategische agenda 'Ruimte' van de Duin- en Bollenstreek onderstreept dit belang met een focus op de mobiliteitsvraagstukken die specifiek voor de streek van belang zijn. De mobiliteitsmaatregelen voor de noordelijke Duin- en Bollenstreek zijn hiervan een belangrijk onderdeel. Voor de concrete uitwerking hiervan is het regionaal overlegplatform 'Ontsluiting Noordelijke Bollenstreek' ingericht. In een nog verdere doorvertaling zoomen de lokale mobiliteitsvisie en het conceptmobiliteitsplan vervolgens in op het lokale niveau van Teylingen, inclusief de verkeersveiligheid.

**STRATEGISCHE
AGENDA RUIMTE DUIN-
EN BOLLENSTREEK**

Deze werkwijze is een mooi voorbeeld van wat we in de regionale samenwerking ook wel omschrijven als 'het dansen tussen de schalen' van de regionale, subregionale en lokale bestuursstructuren, om de gewenste resultaten met elkaar te kunnen behalen. (Zie ook deel 2 Politiek-bestuurlijke opgaven, opgave regionale samenwerking en adaptief besturen).

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Onze voertuigen en manier van reizen veranderen. Dat komt onder meer door de technologische ontwikkelingen. Denk aan het elektrisch rijden en het verbod op de productie

van benzinemotoren voor personenauto's per 2030 en voor vrachtwagens per 2040. Andere ontwikkelingen zijn meer autonoom rijden (de zelfrijdende auto), rekeningrijden en de groei van deelmobiliteit. [Figuur 13](#) Technologie kan hiermee een bijdrage leveren aan zowel de verkeersveiligheid als de verduurzaming van mobiliteit.

Als lokale overheid kunnen we inspelen op de veranderingen in de manier waarop mensen zich verplaatsen. Wij kunnen inspelen op de transitie van autogebruik naar (elektrische) fiets en openbaar vervoer en inzetten op deelmobiliteit⁸. [Figuur 14](#) Door anders om te gaan met mobiliteit en de (inrichting van de) ruimte in het dorp (met meer nadruk op fiets en openbaar vervoer), kan het mobiliteitssysteem bijdragen aan een gezond, biodivers en leefbaar dorp, dat ook duurzaam en klimaatbestendig is.

Mobiliteit zal toenemen

Het SCP stelt dat het terugveren naar oude sociaalmaatschappelijke patronen op (middel-) lange termijn aannemelijk lijkt. Corona heeft dus waarschijnlijk geen blijvende invloed op ons verplaatsingsgedrag. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het CPB zal de mobiliteit toenemen door een verdere toename van de bevolking en de regionale bouwopgave (Zie opgave Wonen) en door een naar verwachting gematigde economische groei⁹.

⁸ Drieluik gemeente Dordrecht 2021, 'Perspectief op de stad, financiën en sturing & organisatie'.

⁹ Strategische verkenningen 2022-2026 gemeente Leiden, 'Een ambtelijke inventarisatie van maatschappelijke opgaven en politiek-bestuurlijke uitdagingen'.

Smart city

De toepassing van data, slimme sensoren en apparaten die verbonden zijn met het internet maakt het leven steeds makkelijker (smart city-toepassingen). Zeker op het gebied van mobiliteit zijn er steeds meer smart toepassingen mogelijk. Zo kunnen data worden ingezet om parkeerdruk en mobiliteit te monitoren en inzicht te geven in waar zich op welk moment de meeste mensen bevinden. (Zie deel 2 politiek-bestuurlijke thema's, Digitalisering professionaliseren.)

Regionale mobiliteit en bereikbaarheid

Het huidige verkeers- en vervoersysteem in de regio is op onderdelen overbelast vanwege de

(te) sterke noord-zuidoriëntatie, die historisch is gegroeid in de streek. Economisch gezien zijn er echter grote veranderingen geweest van de bollenindustrie naar een kennisindustrie en recreatie/toeristenindustrie (binnen en buiten de regio). De infrastructuur is onvoldoende meegegroeid met deze economische ontwikkelingen in de regio.

Het bereikbaarheidsvraagstuk is breder dan de gemeente en de regio Holland Rijnland. Het mobiliteitssysteem moet de kernen verbinden met de hele omgeving - de Bollenstreek - én met de regio Leiden, Haarlem, Haarlemmermeer, Schiphol en de metropoolregio Amsterdam.

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

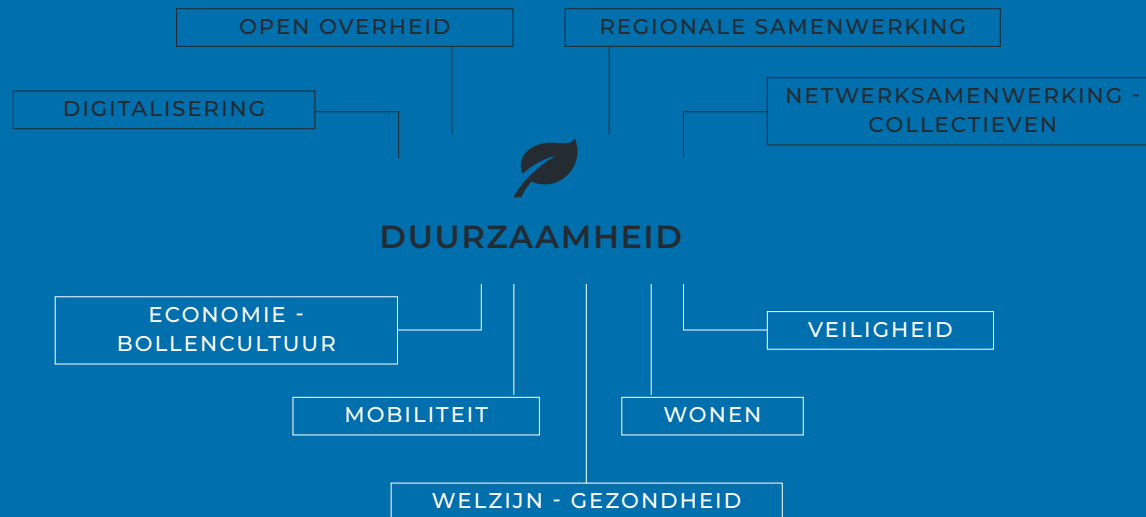
Algemeen:

- Breng de samenwerkingspartners op het gebied van mobiliteit zowel binnen als buiten de regio goed in beeld en ga duurzame relaties met ze aan. Blijf in regionaal verband inzetten op realisatie van de ontsluiting van de noordelijke Bollenstreek. Het is cruciaal om te investeren in de bereikbaarheid en de mobiliteit van de hele streek. De gemeente moet met partners vlot en duidelijk inspelen op kansen en mogelijkheden.
- Investeer in aantrekkelijk en korte routes naar OV-halten, HUB¹⁰/stations(s) en P&R-locaties, benut station(s) in de regio beter met voldoende voorzieningen voor elektrische oplaadpunten/deelmobiliteit en optimaliseer de (HOV)-busverbindingen, ook vervoersregio-overschrijdend.

- Start bij stedenbouwkundige ontwikkelingen met de routes voor lopen en fietsen (en bekijk wat er nog overblijft voor de auto) en neem een besluit over wie waar mag parkeren. Mobiliteit (kwaliteit van de bereikbaarheid) is immers een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen en transformaties. Niet enkel bezien in de directe omgeving, maar ook in groter (boven)regionaal verband.
- Vergroot de leefbaarheid in de kernen door niet-bestemmingsverkeer zoveel mogelijk buiten de kernen om te leiden, in combinatie met aantrekkelijke en directe loop- en fietsroutes in de kern.
- Zet in op een gedragsverandering van bewoners, ondernemers, werknemers en bezoekers, vooral met fysieke maatregelen. Situeer parkeerplaatsen bijvoorbeeld aan de rand van een buurt of wijk, in combinatie met comfortabele en directe loop- en fietsroutes.
- Verduurzaam mobiliteit door het stimuleren van de transitie van autogebruik naar fiets (pas bijvoorbeeld de fietsinfrastructuur aan ten behoeve van doorfietsroutes) en stimuleer het gebruik van openbaar vervoer door in te zetten op een stevige fiets- en OV-agenda. Richt ook de openbare ruimte daarop in, met oog voor de mensen die minder mobiel zijn.
- Koppel indien mogelijk nieuwe informatie uit data aan het te voeren beleid (smart city) en gebruik dit om de veiligheid nog verder te verbeteren en verduurzaming te versnellen.
- Creëer ruimte en een voedingsbodem voor technologische ontwikkeling, zoals de afname van traditionele (geautoriseerde) vervoersmiddelen, het stimuleren van groene mobiliteit en de toename van deelmobiliteit. Bij deelmobiliteit moet ook rekening worden gehouden met mogelijke (ongewenste) neveneffecten door het beslag dat deelmobiliteit kan leggen op de openbare ruimte.
- Ga actief in overleg met de provincie als de concessieverlener van het regionale openbaar vervoer en het Rijk als concessieverlener van het landelijke netwerk van treinen. Goed overleg is zeer belangrijk voor het realiseren van goed openbaar vervoer binnen de gemeente, maar ook naar de regio en bovenregionaal.

OPGAVE 6

ONDERWERPEN DEEL 2

ONDERWERPEN DEEL 1

DEEL 1 - Maatschappelijke Opgaven

Duurzaamheid

KOERSBEPALING

Verduurzaming hangt samen met verstedelijking/wonen, bollencultuur en mobiliteit. De doelstellingen bij deze thema's leggen claims op de beperkte ruimte in de Bollenstreek. Teylingen moet als regisseur deze ruimteclaims met elkaar in evenwicht brengen (people, planet, profit) en duidelijke prioriteiten stellen.

HUIDIGE KADER

In 2050 is Teylingen verplicht om klimaatbestendig en klimaatneutraal te zijn. Teylingen heeft daarvoor onder meer haar ambities op het vlak van klimaatadaptatie vastgesteld en werkt aan een uitvoeringsprogramma om actief (plus) in te zetten op dit doel.

AMBITIE
KLIMAATADAPTATIE
TEYLINGEN

Alle dertig regio's in Nederland onderzoeken in samenwerking met de provincie, netbeheerder en waterschappen waar en hoe ze duurzame energie grootschalig kunnen opwekken, met als doel om in 2050 energieneutraal te zijn. Om de ambities uit te werken en uit te voeren en te zorgen voor draagvlak, is verdere samenwerking en participatie nodig. Bijvoorbeeld op het vlak van bovenlokale afstemming van de concretisering van de plannen, kennisuitwisseling, maar ook als het gaat om de doorontwikkeling naar de RES 2.0.

Op het gebied van de energietransitie is samen met alle Holland Rijnland-gemeenten de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 vastgesteld om zo als regio te voldoen aan het Klimaatakkoord.

REGIONALE ENERGIE
STRATEGIE 1.0

De Lokale Energie Strategie (LES) geeft inzicht in de specifieke opgaven, doelen en uitdagingen voor Teylingen en hoe deze gerealiseerd kunnen worden. Om in 2050 klimaatneutraal te zijn, beschrijft de transitievisie 'Warmte' hoe alle gebouwen op een duurzame manier kunnen worden verwarmd en wat we komende jaren doen om dat voor elkaar te krijgen. Ook hiervoor is bovenlokale afstemming nodig.

TRANSITIEVISIE
WARMTE TEYLINGEN

Ondertussen ontstaan er op operationeel niveau allerlei initiatieven die deze doelen helpen bereiken, zoals de MKB-Deal Transitieloket D&B energietransitie, Circulair West en energiecoöperatie Zon op Teylingen.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Klimaatadaptatie

Door klimaatverandering stijgt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen. [Figuur 15 en 16](#) Dit heeft grote gevolgen voor onze samenleving, economie en gezondheid. Om klimaatverandering tegen te gaan, zijn ingrijpende technologische en maatschappelijke veranderingen nodig. Ten eerste is het zaak de uitstoot van broeikasgassen te beperken (klimaatmitigatie); ten tweede moeten we onze omgeving zo inrichten dat die bestand is tegen het veranderende klimaat (klimaatadaptatie). Dit raakt gemeentelijke keuzes op het gebied van onder meer wonen, bouwen en mobiliteit, maar biedt ook kansen op bijvoorbeeld het gebied van biodiversiteit. Hier ligt een link naar de gezonde en veilige fysieke leefomgeving, de (her)inrichting van de ruimte en de Omgevingswet. Integraliteit en prioriteitstelling zijn hierbij belangrijk.

Circulaire economie

Een circulaire economie is volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gericht op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen in de verschillende schakels van de productieketen: van de winning van grondstoffen tot consumptie. Grondstoffen raken op door een groeiende bevolking en toenemende welvaart in de wereld. Ook de coronacrisis leidt wereldwijd tot een tekort aan grondstoffen. Economische groei is alleen mogelijk als dat op een duurzame en circulaire manier kan. Dit geeft nieuwe kansen en daagt uit tot innovatie. Bij de transitie naar een circulaire economie is uiteraard niet alleen de overheid aan zet, maar ook bedrijven en burgers.

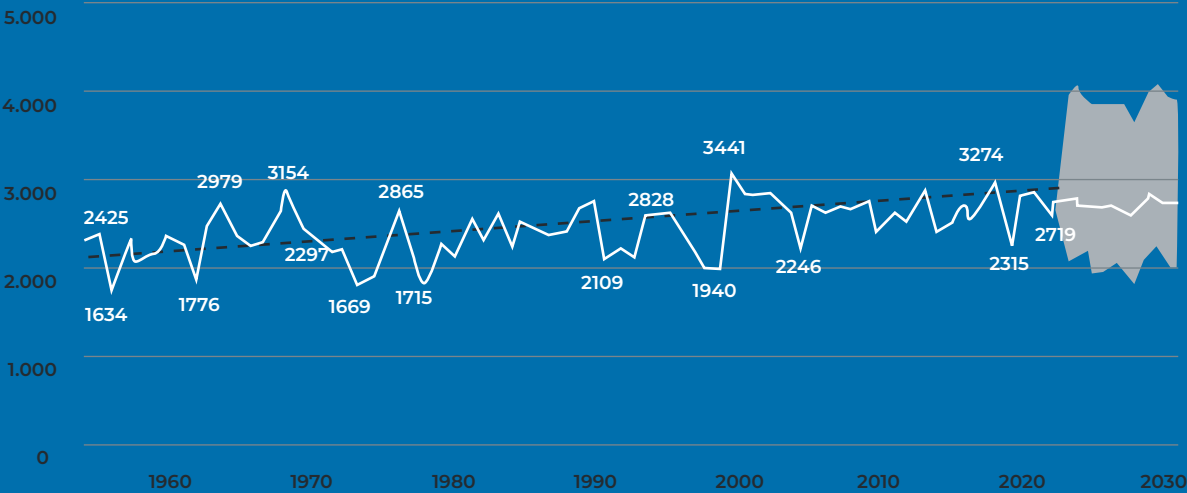
Energietransitie

In Nederland is in de Klimaatwet het doel afgesproken van 49 procent CO₂-reductie voor 2030 en 95 procent reductie voor 2050. Het nieuwe regeerakkoord heeft dit aangescherpt naar 55 procent in 2030 en klimaatneutraal in 2050. Het Rijk trekt de komende tien jaar 35 miljard uit voor een klimaat- en transitiefonds. Dit fonds moet helpen om de benodigde energie-infrastructuur te verwezenlijken en de mobiliteit en gebouwde omgeving te verduurzamen. Dit betekent dat de komende vijf tot tien jaar grote strategische beslissingen op de gemeente afkomen en inzet gevraagd wordt op het vlak van de energietransitie. [Figuur 17](#)

FIGUUR 15

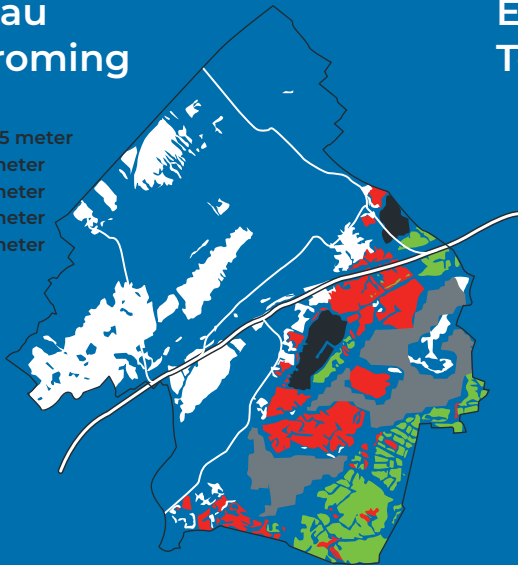
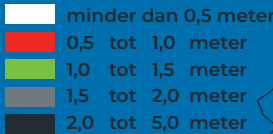
Klimaatadaptatie

Waarde in mm neerslag voor de regio Katwijk - Lisse - Heemstede

FIGUUR 16

Waterniveau
igv overstrooming

FIGUUR 17

Energielabels
Teylingen

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

Algemeen:

- Maak duidelijke keuzes, ga zoveel mogelijk uit van meervoudig ruimtegebruik en stimuleer ander gebruik van de ruimte (bijvoorbeeld autoluw en hoogbouw), omdat alle opgaven - klimaatadaptatie, biodivers vergroenen, wonen, mobiliteit en de energietransitie - ruimte vragen.
- Creëer ontwikkel en experimenteerruimte: letterlijk, figuurlijk en financieel.
- Geef specifiek aandacht aan het voorbereiden van de ondergrond voor de toekomst. Met het oog op de klimaataanpassingen, energietransitie en verdere digitalisering krijgt de ondergrond een belangrijke rol. Maak hiervoor een afwegingskader. Hoe weeg je de belangen en stem je ontwikkelingen onder en boven de grond op elkaar af?
- Neem bij aanbestedingen aanvullende duurzaamheidseisen op.

Klimaatadaptatie:

- Intensiveer het vergroenen van de gemeente waar mogelijk, benut het water beter en maak het beter beleefbaar. Dit draagt bij aan de leefbaarheid en verblijfskwaliteit in de gemeente, maar ook aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Zo bezien vertegenwoordigt het economische waarde voor de gemeente.
- Intensiveer de samenwerking met het waterschap om de waterhuishouding beheersbaar te houden.
- Versterk en verduurzaam de lokale en regionale economie (zie het thema Economie).
- Zet in op een duurzaam mobiliteitssysteem: gezond, schoon, veilig en ruimte-efficiënt (zie het thema Mobiliteit). Een duurzaam mobiliteitssysteem draagt bij aan gezond bewegen, is schoner wat betreft uitstoot van het voertuig zelf en het energieverbruik, is veilig, past bij de beperkte ruimte in de gemeente en is dus ruimte-efficiënt.
- Geef zoveel mogelijk duidelijkheid over de koers voor bedrijven en inwoners, zodat zij zich ergens op kunnen richten en het rendement van een klimaatinvestering hen mogelijk stimuleert om over te stappen op duurzame alternatieve methoden.

Circulair:

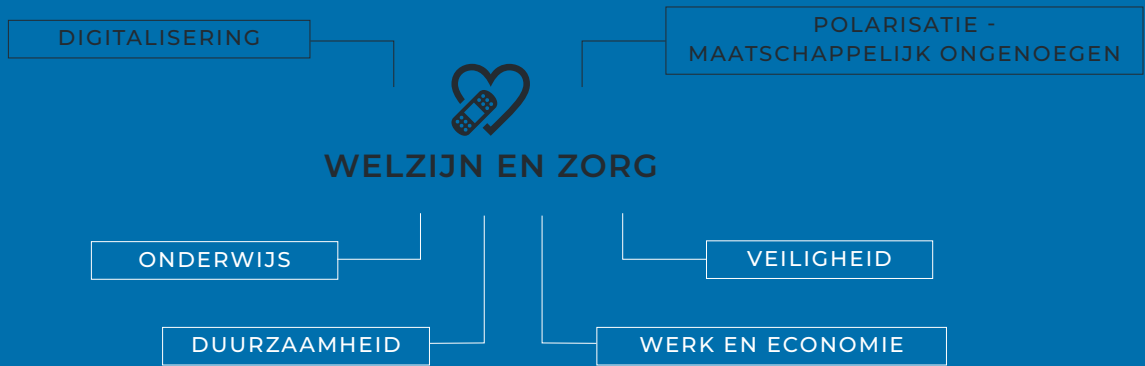
- Werk regionaal en nationaal samen aan kennisontwikkeling en innovatie (bijvoorbeeld in de bouwketen en bollenteelt) met kennisinstellingen, bouwinstellingen (projectontwikkelaars), woningcorporaties, waterschap en bollensector.
- Stimuleer de duurzame en circulaire initiatieven van bedrijven en inwoners die op hun beurt weer bijdragen aan de economie.

- Zorg voor betrouwbare voorlichting, waaronder toegang tot betrouwbare data over grondstoffen en materialen.
- Zorg voor het aanjagen van best practices en stimuleer samenwerking in de productketens.

Energietransitie:

- Werk samen met de regio aan de duurzaamheid en klimaatopgaven met de recent opgeleverde Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 en een nadere invulling van de afspraken uit het klimaatakkoord in de Lokale Energie Strategie en de transitievisie Warmte. De RES beschrijft de mogelijkheden om energie te besparen, duurzame energie (elektriciteit) op te wekken en duurzame warmtebronnen en duurzame mobiliteit te realiseren.
- Bepaal continu de ambitie, snelheid en de inzet op dit thema. Dit zal mede afhankelijk zijn van de bijdrage die we vanuit het Rijk kunnen verwachten.
- Stimuleer nieuwe vormen van collectiviteit. Klimaatverandering is een belangrijke drijfveer voor een groot deel van de hedendaagse nieuwe collectieven. Hun doel is vaak gericht op vergroening en duurzaamheid en het delen van bezit.
- Betrek en motiveer inwoners, energiecorporaties en doelgroepen om daadwerkelijk aan de slag te gaan met de energietransitie. Dit vergt veel uitvoerende inzet, zowel gericht op participatie/communicatie als op evt. het nemen van regie per wijk/doelgroep met een buurt- of wijkgerichte aanpak.
- Bepaal in welke mate je als gemeente regionaal wil samenwerken in deze opgave. Bijvoorbeeld door het opzetten van een regionaal investeringsfonds.
- Onderzoek de mogelijkheden om het isoleren van de gebouwde omgeving te subsidiëren.
- De gemeente heeft zelf veel gebouwen die verduurzaamd moeten worden en kan hier een voorbeeld-functie in vervullen.
- Bepaal hoe je wil samenwerken met de woningbouwcorporaties rond de energietransitie. Zij hebben een groot woningbestand. Via meerjarige prestatieafspraken over duurzaamheidsprestaties kunnen de afspraken worden vastgelegd.
- Bepaal of je de algemeen wettelijke normen voor energieprestaties van nieuwbouw voldoende vindt of niet. Neem mogelijk streefwaarden in (omgevings)beleid op voor nul-op-de-meter of energieneutrale woningen, biobased en natuurinclusief bouwen.
- Bepaal welke rol de gemeente kan en wil innemen ten aanzien van energie-infrastructuur. Diverse ontwikkelingen spelen hierbij mee, zoals elektrische laadinfrastructuur, de benodigde netverzwaring van netbeheerders TenneT en Liander op korte termijn en de mogelijke inzet van geo- of aquathermie en duurzaam waterstof met hergebruik van de aardgasinfrastructuur bij duurzame energieproductie.

OPGAVE 7

Welzijn en zorg

KOERSBEPALING

Kernvraag voor de toekomst van het sociaal domein gaat over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen burger en overheid. Welke rol heeft de gemeente bij het versterken van de veerkracht van burgers? Of is dat vooral een verantwoordelijkheid van burgers zelf? En welke basisinfrastructuur op het gebied van welzijn behoort tot de gemeentelijke taken?

HUIDIGE KADER

In de maatschappelijke agenda Teylingen 'Leven Lang Meedoen' heeft de raad ambities benoemd op het gebied van onder meer vitaliteit, zorg voor elkaar, thuis wonen en hulp bij meedoen. Deze agenda sluit aan bij het begrip van 'brede welvaart' en 'positieve gezondheid' en staat voor een opgave gerichte en integrale aanpak. Daarnaast staat de agenda ook stil bij de verschillende overheidsrollen die daarmee samenhangen.

MAATSCHAPPELIJKE
AGENDA TEYLINGEN

Aan de Vitaliteitstafel Teylingen werken organisaties, bewoners en de gemeente samen aan de ambities rond vitaliteit en (positieve) gezondheid. Inclusie wordt vanuit de maat-

schappelijke agenda onder meer vormgegeven rondom passend onderwijs en de uitvoering van het VN-verdrag Handicap.

Vanuit het programmaplan 'Jeugdhulpaanbod Duin- en Bollenstreek' werken we aan de ambitie om passende en betaalbare jeugdhulp mogelijk te maken voor jeugdigen die het écht nodig hebben. Dit doen we samen met onze integrale toegang 'Voor ieder 1', de Service Organisatie Zorg Holland Rijnland en de andere gemeenten in Holland Rijnland.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Onze blik op welvaart is geleidelijk veranderd. Het gaat hierbij niet meer alleen om groei van inkomen, maar ook om allerlei andere aspecten, zoals welzijn, onderwijs, gezondheid en duurzaamheid en raakt dus diverse opgaven

FIGUUR 18

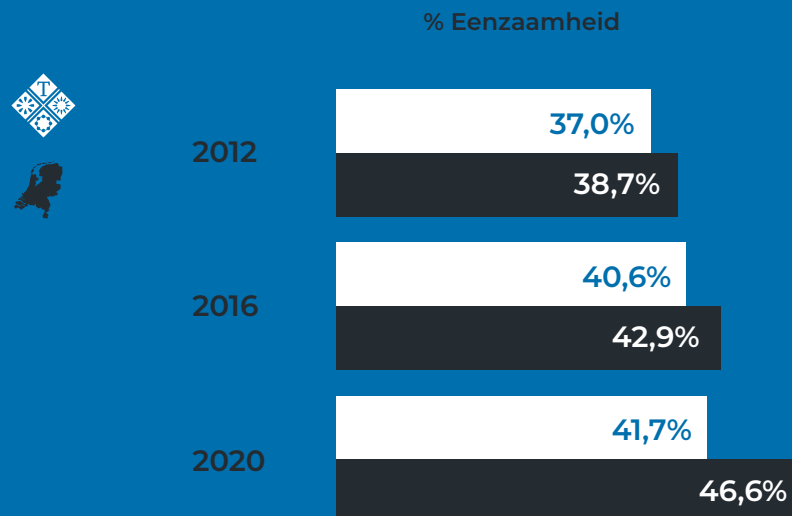
De elf dimensies van brede welvaart

Bron: Rabobank - Universiteit Utrecht

FIGUUR 18A

Toename eenzaamheid Teylingen

Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD, CBS en RIVM

van deze verkenningen. Niet voor niets kennen we inmiddels het begrip 'brede welvaart' en de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, die wereldwijd worden gemonitord¹¹.

Figuur 18

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT GOALS

Vooralsnog scoort onze gemeente goed op het gebied van regionale welvaart¹².

Gezondheid en vitaliteit

Ook naar gezondheid wordt tegenwoordig breder gekeken en er wordt gesproken over "positieve gezondheid". Naast een gezonde leefstijl, horen hier ook bij mentale gezondheid, kansengelijkheid, economische gelijkheid en de invloed van de fysieke leefomgeving. Gezondheid draait dus niet enkel meer om niet ziek zijn, maar om een betekenisvol leven.

Dit sluit aan bij de groeiende groep ouderen in onze regio. Zij leven steeds langer en zijn langer vitaal. Zo werken zij steeds vaker door na hun pensioen en blijven een belangrijke maatschappelijke rol vervullen. Dit is belangrijk voor de omgeving en vooral ook als zingeving voor de ouderen zelf.

Het behouden van zelfstandigheid is hierbij een belangrijk gegeven. Ouderen, mensen met een fysieke handicap en mensen met een zorgvraag wonen langer thuis en willen en moeten langer zelfstandig functioneren. Door verdorpsing van ons dorp kunnen we ervoor zorgen dat voorzieningen dichtbij blijven. Dat vraagt dan ook aanpassing van de fysieke leefomgeving.

Door de voortschrijdende digitalisering komen er steeds meer apps en gadgets die ons helpen gezonder en langer zelfstandig te leven. Robots zullen straks niet alleen worden ingezet in de hoogtechnologische curatieve zorg, maar ook als gezelschap, voor geheugentraining of bewegingsprogramma's (voor ouderen)¹³. **Figuur 18a**

Kansengelijkheid

Ook kansengelijkheid past in deze brede kijk op welvaart en gezondheid. Al voor de coronacrisis groeide de ongelijkheid tussen verschillende groepen in de samenleving. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de kwaliteit van leven van individuele burgers, hun kansen en perspectief in het leven, maar ook voor de samenleving als geheel. Dat komt doordat het vertrouwen van Nederlanders in de overheid en de toekomst van ons land onder druk komt te staan. (Zie deel 2 Politiek - bestuurlijke thema's, maatschappelijk ongenoegen)

¹¹ De zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen kunnen worden onderverdeeld in drie dimensies van duurzame ontwikkeling; sociaal, economisch en ecologisch. Achter deze doelen zijn ook nog 169 subdoelstellingen opgesteld om de doelen voor 2030 nog concreter te maken.

¹² Van Mulligen ANP/Binnenlands bestuur.

¹³ Toekomstverkenning gemeente Almere, 'Tijd voor Toekomst'.

FIGUUR 19

Regelingengebruik

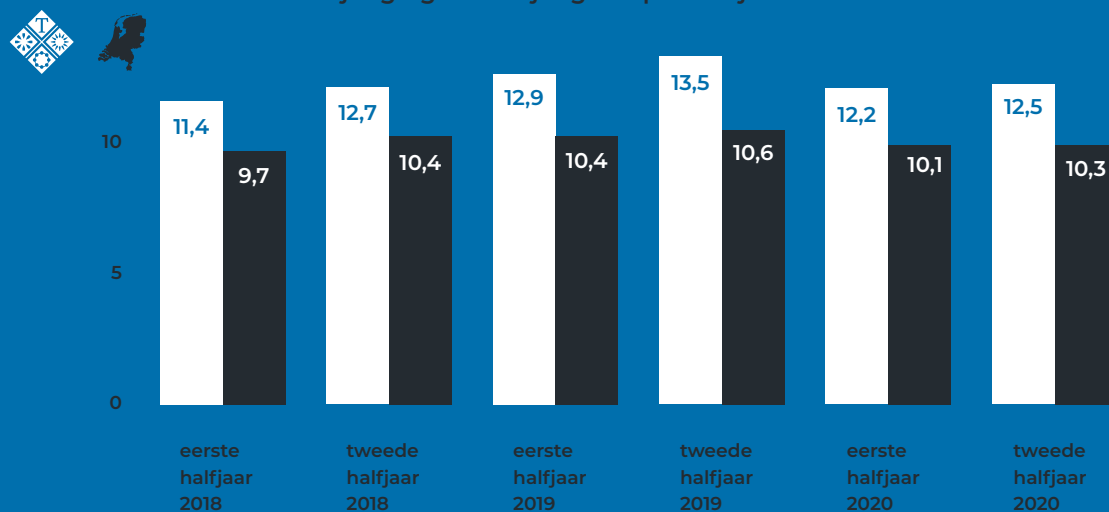
WMO, Participatiewet en Jeugdzorg in 2020

	Aantal cliënten	In % bevolking
	3.200	8,6%
	-	12,1%

FIGUUR 20

Jeugdhulp

% jeugdigen met jeugdhulp tot 18 jaar

De leefsituatie verschilt sterk tussen groepen en is beduidend slechter bij mensen met minder opleiding, minder inkomen, een niet-westerse migratieachtergrond en/of gezondheidsbeperkingen. Ook mensen met een middelbaar opleidingsniveau ervaren een toenemende mate van ongelijkheid. Knelpunten op de arbeidsmarkt en woningmarkt maken dat zowel starters als mensen na bijvoorbeeld een echtscheiding, hun zelfstandige leven moeilijk kunnen opbouwen. Naast het inkomensverschil valt vooral het oplopende verschil in vermogen op tussen huurders en woningeigenaren, een- en tweepersoonshuishoudens, jongeren en ouderen en werkenden met een vast en flexcontract¹⁴.

Zorg

De vraag naar zorg verandert. Steeds meer mensen met een andere culturele achtergrond en mensen met een eigen visie op gezondheid en zorg doen een beroep op de gemeente. De behoefte aan eigen regie op het type zorg groeit.

Gemeenten hebben de decentralisaties in de zorg achter de rug en staan nu op het punt van de transformatie van de zorg. Het doel hiervan is de participatie te verhogen, een integraal en samenhangend beleid in te richten en een verschuiving te realiseren van de tweede- naar de eerstelijnszorg. Het normaliseren van de zorgvraag is belangrijk. Hierbij is het perspectief van de burger leidend.

De trend is dat er een verschuiving plaatsvindt van aanbodsturing naar vraagsturing en van curatieve zorg naar preventie. Dit heeft gevolgen voor de mensen die een beroep doen op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet en op de jeugdzorg (Jeugdwet, Wet op de jeugdhulp). [Figuur 19](#)

Opmerkelijk is dat onze gemeente een relatief hoog gebruik van speciaal onderwijs en jeugdhulp heeft ten opzichte van de landelijke cijfers. [Figuur 20](#) In de jeugdhulp worden momenteel verschillende voorzieningen geboden, variërend van pleegzorg, specialistische jeugd-ggz en jeugdreclassering tot huiswerkbegeleiding en opvoedondersteuning. Al deze activiteiten vallen onder de Wet op de jeugdhulp, maar de wet biedt gemeenten slechts beperkt de mogelijkheid hierin keuzes te maken¹⁵.

Landelijke wetgeving beperkt de ruimte voor gemeenten om te sturen op de uitgaven voor de Wmo en jeugdhulp. Steeds luider klinkt echter de roep om meer gemeentelijke sturingsmogelijkheden. Mogelijk komt er meer ruimte voor gemeenten om zelf te besluiten welke vormen van jeugdhulp en Wmo zij bieden en om de toegang voor bepaalde groepen te beperken. Er is ook meer regie mogelijk op doorstroom en uitstroom uit voorzieningen. Het rapport 'Het verschil durven maken' uit 2020 van de VNG gaat in op deze vraagstukken voor

¹⁴ Toekomstverkenning gemeente Almere, 'Tijd voor Toekomst'.

¹⁵ Strategische verkenningen 2022-2026 gemeente Leiden, 'Een ambtelijke inventarisatie van maatschappelijke opgaven en politiek-bestuurlijke uitdagingen'.

de Wmo. Het staat ook stil bij andere mogelijke oplossingen in de toekomst zoals reablement: een manier om ouderen zo onafhankelijk mogelijk te maken van zorg.

**RAPPORT HET
VERSCHIL DURVEN
MAKEN**

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

Algemeen:

- Zet in op preventie. Zorg is nu nog te veel gericht op behandelen in plaats van op preventie. Dit is hét model om op langere termijn kosten te besparen.
- Zoek en regisseer samenwerking met kennisinstellingen en zorgverstrekkers. (Zie deel 2 Netwerk-samenwerking)
- Stel de mens centraal: meer digitalisering van de standaardprocessen creëert ruimte voor experimenteerruimte, creativiteit en maatwerk waar het nodig is. Experimenteerruimte leidt tot dynamiek en innovatie.
- Begeleidt inwoners bij het zelf bepalen wat welbevinden is/hoort te zijn voor hen persoonlijk. Dit helpt mensen hun eigen welzijn actief te verbeteren. Het aanbod van zorg, voorzieningen en diensten sluit zo beter aan op de vraag en behoefte van de veranderende bevolking.
- Zet wijkprofielen en datagedreven werken in om beter wijkgericht, integraal en gebiedsgericht te kunnen werken

Inclusie en kansengelijkheid:

- Zorg voor kansengelijkheid door te investeren in jongeren (12-27 jaar), migranten en internationale werknemers, achterstanden aan te pakken en te zorgen voor een optimale verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Circa 25 procent van de internationale werknemers verblijft nog in de regio na vijf jaar.
- Zet in op de randvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving zoals, ontmoeting, bestaanszekerheid, gezondheid en het tegengaan van armoede en kansenongelijkheid. Kies voor een sterke basis (sport, recreatie, welzijn, voorschoolse educatie, cultuur) en wees duidelijk over wat voor Teylingen tot deze basisinfrastructuur behoort.
- Bij het investeren in een goede basisinfrastructuur hoort ook het investeren in duurzame arbeidsparticipatie, met voldoende sociale zekerheden en het realiseren van een inclusieve arbeidsmarkt.

- Zorg voor voldoende passende (betaalbare, kleinere) woningen en een gezonde inrichting van de fysieke ruimte die ontmoeting en gezond gedrag stimuleert.
- Blijf de toegankelijkheid van de gemeente, zowel fysiek, digitaal als in communicatie versterken. Denk hierbij aan evt. laaggeletterdheid en het daarmee samenhangende gebrek aan digitale vaardigheden.
- Bied samen met de inzet van maatschappelijke partners, woningcorporaties, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen perspectief aan de kwetsbaren in onze samenleving. Investeer in een betrokken en inclusieve samenleving, waar mensen naar elkaar omkijken en mensen die in eenzelfde schuitje zitten elkaar weten te vinden.

Zorg:

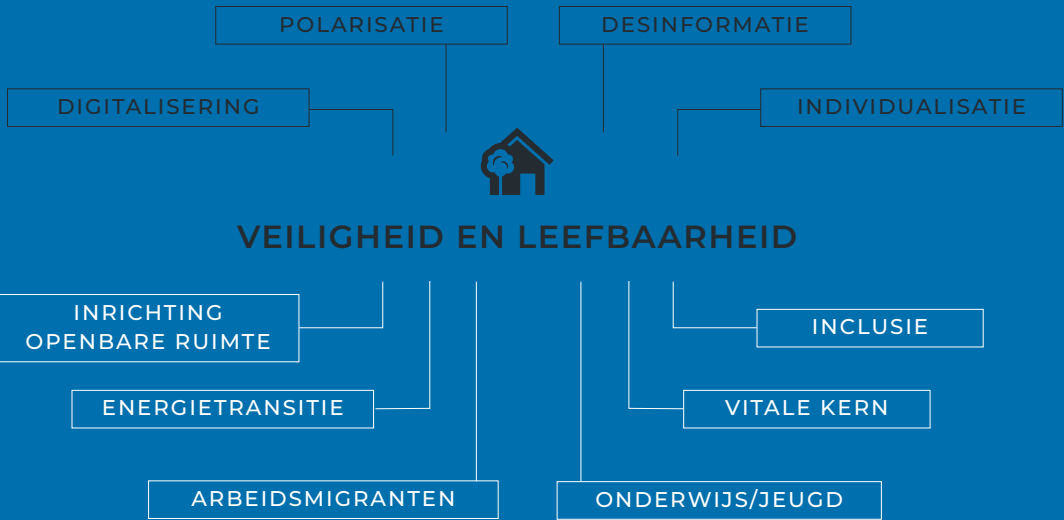
- Stimuleer iedereen om er een gezondere leefstijl op na te houden, onder meer door meer te bewegen en door een gezonder gewicht te hebben. Doe dit o.a. door de openbare ruimte veilig in te richten. Een openbare ruimte die uitnodigt tot spelen, bewegen en sporten. De Omgevingswet biedt nadrukkelijk de mogelijkheid om dit mee te laten wegen in het afwegingskader bij aanvragen en initiatieven.
- Zorg voor algemeen toegankelijke voorzieningen waar iedereen terecht kan als het even wat minder gaat of als er wat extra's nodig is, zoals de ondersteuning van jeugd- en gezinsteam.
- Door preventief te investeren in kansengelijkheid voor jongeren neemt naar verwachting op langere termijn de vraag naar duurdere hulp en ondersteuning af, omdat ze passend werk vinden en tijdig geholpen worden te kiezen waar ze goed in zijn (talentontwikkeling).
- Maak van het schoolgebouw een multifunctionele maatschappelijke voorziening inclusief maatschappelijke voorzieningen zoals jeugdzorg en kinderopvang.
- Normaliseer de problematiek in jeugdzorg waar te veel (dure) behandelingen zijn bedacht voor ieder (klein) probleem van jeugdigen. De maatschappelijke gevolgen van corona versterken deze noodzaak. We zien grotere en nieuwe leerachterstanden ontstaan door de sluiting van scholen, alsook grotere psychosociale problematiek, zoals een toename van eenzaamheid.
- Verstevig en verbreed de samenwerking met onderwijs en partners in de gemeente op het gebied van jeugd.
- Door de extramuralisering wonen er steeds meer kwetsbare mensen in de wijken. Dit leidt tot een groter belang van leefbaarheid en een sterke basis in de wijken.

Gezondheid en vitaliteit:

- Verbind de sociale en fysieke elementen zo met elkaar dat een nog gezondere omgeving ontstaat. Richt de omgeving in met groen waardoor mensen zich goed voelen en ontmoeting en bewegen in het groen wordt gestimuleerd. Maak bijvoorbeeld samen met zorgorganisaties gebruik van de handvatten van positieve gezondheid.
- Pak als gemeente een meer sturende rol door gezond gedrag te stimuleren en ongezond gedrag te ontmoedigen. Denk aan nog meer stimuleren van actief bewegen en rookvrije zones.
- Stimuleer de overgang naar een emissieloze en residuvrije bollenteelt.
- Faciliteer als gemeente een gezonde leefstijl én een gezonde leefomgeving. Regisseer samenwerking met kennisinstellingen en zorgverstrekkers om achterliggende sociale problemen zoals schulden en stress weg te nemen.
- Overweeg de ambitie 'Gezondste regio van Nederland'. Denk hierbij ook aan alle mogelijkheden tot verbinding met ontwikkelingen op dit gebied in Leiden (bioscience) en Noordwijk (wellness).
- Benut de ruimte die de nieuwe Omgevingswet biedt om gezondheid te verankeren in het fysieke domein, door bij elke gebiedsontwikkeling het aspect gezondheid mee te wegen.

OPGAVE 8

ONDERWERPEN DEEL 2

ONDERWERPEN DEEL 1

Veiligheid en leefbaarheid

KOERSBEPALING

Veiligheid vormt de basis voor een aantrekkelijke, veerkrachtige en weerbare gemeente. Een effectieve aanpak van veiligheid en leefbaarheid is een integrale aanpak in samenwerking met diverse partners en de regio. Voor deze samenwerking is een duidelijke focus noodzakelijk, omdat de veiligheidstaken die bij de gemeente worden belegd, steeds complexer en diverser worden.

HUIDIGE KADER

Het integraal veiligheidsbeleid 2020-2023 Teylingen 'Samen houden we Teylingen veilig' geeft inzicht in en kaders voor de manier waarop wordt gewerkt om de veiligheid in de gemeente te bevorderen, de leefbaarheid te verhogen en de veiligheidsbeleving van inwoners te vergroten.

INTEGRAAL
VEILIGHEIDSBELEID
2020-2023 TEYLINGEN

Het integraal veiligheidsbeleid is een strategisch veiligheidsplan dat de regierol van de gemeente versterkt. De vijf prioriteiten zijn verkeersveiligheid, tegengaan van huiselijk geweld, (woon)overlast en maatschappelijke onrust,

jeugd en veiligheid en de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Zo werken de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen nauw samen met politie en het openbaar ministerie in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Deze integrale aanpak is zo succesvol dat hier landelijke aandacht voor is.

ONDERMIJNING

Het college van burgemeester en wethouders bepaalt de concrete uitwerking van het beleid door de acties en doelstellingen op te nemen in een jaarlijks uitvoeringsprogramma (veiligheidsjaarplan).

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

De veiligheidsbeleving in de gemeente is met een 7,8 hoger dan het landelijke gemiddelde. We zijn aantrekkelijk gelegen en relatief veilig. Toch zijn er verschillende trends en thema's die onze aandacht nodig hebben¹⁶.

Zo staat de capaciteit van de politie al jaren zowel landelijk als bij ons in de regio, onder druk. Als gemeente hebben we geen grip op de omvang van de politiecapaciteit en kunnen we beperkt sturen op de focus van de inzet van de politie (uitsluitend op het gebied van openbare orde en veiligheid).

Ook hier zien we dat het Rijk de taken niet afdoende belegt of middelen beschikbaar stelt aan gemeenten om dit alsnog te doen. De gemeente compenseert dit door middel van eigen inzet van middelen en in dit geval steeds vaker de inzet van Buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's). (Zie ook deel 3 Financiële ontwikkelingen).

Onzichtbare criminaliteit

Het lijkt goed te gaan in de regio: de welvaart groeit, de werkloosheid neemt af, het gevoel van veiligheid neemt toe en de meeste criminaliteitscijfers dalen. [Figuur 21](#) Zowel regionale als lokale beelden laten echter zien dat sprake is van een verschuiving naar onzichtbare criminaliteit, zoals bijvoorbeeld naar criminaliteit in het digitale domein. Door de coronapandemie en

opeenvolgende technologische ontwikkelingen heeft online criminaliteit een vlucht genomen. Er is sprake van doorlopende 'criminele innovatie' op dit vlak.

Het landelijke aantal cybercrime-meldingen bij de politie loopt op. Het beeld in onze gemeente komt overeen met dit landelijke beeld. [Figuur 22](#) Uit de veiligheidsmonitor Teylingen blijkt dat een op de vijf inwoners wel eens slachtoffer is geweest van cybercriminaliteit. Dat is hoger dan welke andere vorm van criminaliteit dan ook. Dit roept de vraag op in hoeverre de overheid een rol heeft om burgers online te beschermen.

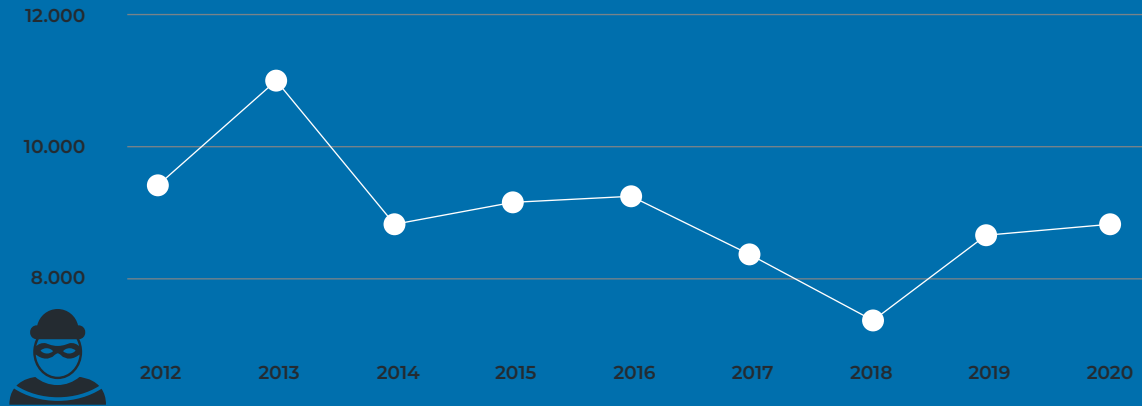
De kwetsbaarheden van mensen en de samenleving zijn door de coronacrisis alleen maar toegenomen. Het aantal overlastmeldingen van personen met verward gedrag neemt al langer toe, maar in de praktijk zien we ook burenruzies en andere spanningen in de woonomgeving. [Figuur 23 en 24](#) In een complexe, geïndividualiseerde en steeds meer digitale samenleving moet de komende jaren veel aandacht gaan naar vraagstukken op het snijvlak van zorg en veiligheid. De samenwerking tussen het sociaal domein en veiligheidsdomein wordt dus nog belangrijker.

Onrust en ongenoegen kunnen leiden tot polarisatie in de samenleving en een verminderd vertrouwen in de overheid en de democratie. Sociale media spelen hierbij ook een belangrij-

FIGUUR 21

Misdrijven

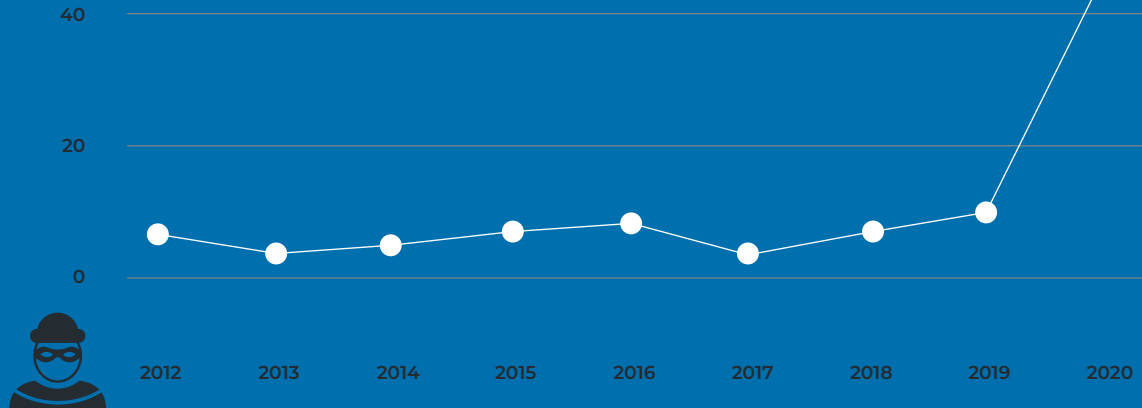
Totaal aantal geregistreerde misdrijven in HLTsamen

FIGUUR 22

Cybercrime

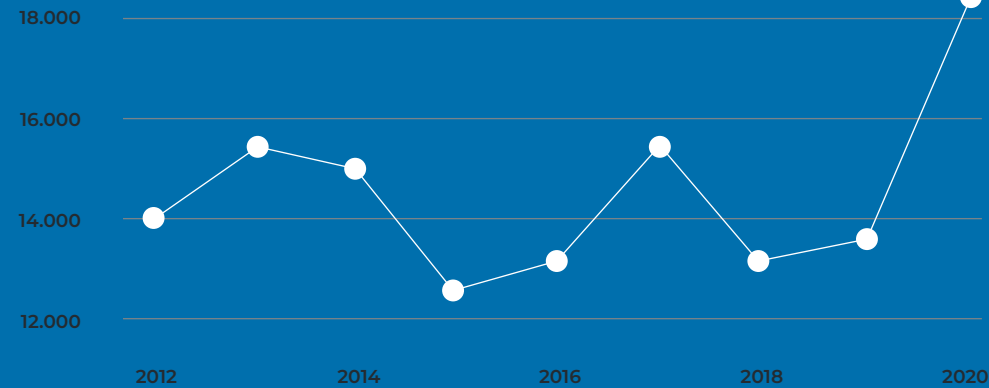
Aantal geregistreerde misdrijven van cybercrime in HLTsamen

FIGUUR 23

Overlast

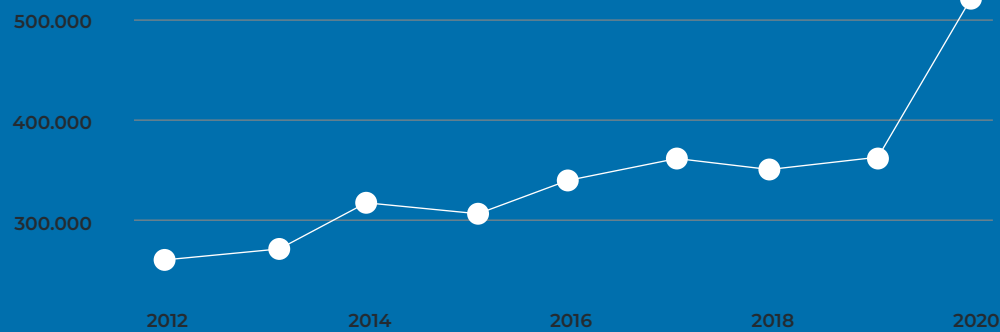
Aantal geregistreerde Meldingen van overlast in HLTsamen

FIGUUR 24

Overlast

Aantal geregistreerde meldingen van overlast in Nederland

ke rol en de normen en waarden die we met elkaar delen. De samenleving verruwt en respect voor openbaar bestuur en hulpdiensten is niet langer vanzelfsprekend. (Zie deel 2 Polariserend)

De energietransitie en andere innovatieve ontwikkelingen brengen nieuwe technologische ontwikkelingen met zich mee, met daaruit voortvloeiende effecten en nieuwe fysieke risico's als gevolg van bijvoorbeeld elektrificatie in verband met energieopslag in accu's. Ook de verkeersveiligheid verandert door de diversiteit aan vervoersmiddelen. Daarnaast brengen de klimaatveranderingen ook diverse veiligheidsaspecten met zich mee, zoals extreme hitte of overstromingen.

Jongeren

Jongeren bevinden zich in een kwetsbare positie. Ook in onze gemeente zijn jongeren betrokken bij criminaliteit, bijvoorbeeld bij drugshandel in de gemeente. Uit onderzoek van onderzoek- en adviesbureau Beke blijkt landelijk gezien dat een derde van criminele en overlastgevendende jeugdgroepen later deel uitmaakt van netwerken in middelzware en zware criminaliteit. Jeugdgroepen worden daarmee een 'kraamkamer voor de georganiseerde misdaad'. Daarbij geldt: wie er eenmaal instapt, komt er niet gemakkelijk meer uit.

Ondermijning

Verschillende lokale ondermijningsbeelden in de eenheid Den Haag geven aan dat de vast-

goedbranche gebruikt wordt door criminelen om (drugs)geld wit te wassen. Zij investeren in vastgoed en hanteren dekmantelbedrijven voor ondermijnende activiteiten. Ook in onze gemeente is steeds meer zicht aan het ontstaan op dergelijke activiteiten. De horecabranche is landelijk een van de sectoren met een relatief grote constante geldstroom. Dit maakt de horeca extra gevoelig voor witwassen. Uit het lokale beeld blijkt dat de horeca ook in onze gemeente vatbaar is voor criminele activiteiten. Het is veelal de plek waar onder- en bovenwereld bijeenkomen en waar drugs worden gebruikt en gedeeld.

Ondermijnende criminaliteit tast de fundamenteën en geloofwaardigheid van de rechtstaat aan. Uit het regionale en lokale ondermijningsbeeld blijkt dat bedrijventerreinen, recreatieparken en de transportsector kwetsbaar zijn voor ondermijnende criminaliteit, met name in relatie tot drugs. Zo zijn er terreinen en parken waar weinig zicht is op wie er onderneemt of verblijft. Dat geeft ruimte aan criminelen om onder de radar te blijven en activiteiten te ontplooiën. Zij houden zich bezig met de productie en handel van hennep, cocaïne en synthetische drugs. Witwassen van crimineel geld gebeurt veelal via aankoop van vastgoed en horecapanden. Ook zetten criminelen zelf bedrijven op.

Het veelal agrarische werk in onze regio biedt werkgelegenheid aan buitenlandse arbeids-

krachten. Soms gaat dit gepaard met arbeids-
uitbuiting. In heel Nederland wordt de komende
jaren steeds meer inzet verwacht van gemeen-
ten op het gebied van mensenhandel. Niet
alleen beleidsmatig, maar ook een actieve rol
in het signaleren en aanpakken van deze vorm
van criminaliteit.

HANDELINGSPERSPECTIEVEN TER OVERWEGING

Algemeen:

- Werk met duidelijke prioriteiten en focus: waarvan is de lokale overheid wel en waarvan niet?
- Faciliteer de verbinding van verschillende disciplines en netwerken, waarbij alle betrokkenen vanuit hun eigen rol en expertise een essentiële bijdrage leveren aan de sociale stabiliteit in de gemeente en werk zo aan preventie.
- Versterk de preventieve aanpak en de verbinding tussen repressie en preventie voor een toekomstbestendige aanpak van (ondermijnende) criminaliteit. Een aanpak die focust op zowel de (ondermijnende) criminaliteit zelf als op de daarvoor aanwezige gelegenheid en voedingsbodem. Zo ontstaat een aanpak 'meer aan de voorkant' met een brede(re) coalitie aan samenwerkingspartners. Het doel is de aantrekkingskracht van criminaliteit te verminderen en het vertrouwen in de overheid te vergroten.
- Ga met elkaar als bestuur de gedeelde (bestuurlijke) verantwoordelijkheid aan vanuit een integrale benadering van leefbaarheid en veiligheid.
- Investeer in verdere versterking van de informatiepositie, onder andere door het verder doorontwikkelen van datagedreven werken. Een goede informatiepositie vraagt continu onderhoud en in tegenstelling tot criminelen moet de gemeente zich daarbij houden aan allerlei wet- en regelgeving (bijvoorbeeld privacyverordening AVG). Leg hierbij de verbinding tussen politiek, bewoners, kennis, informatie en ervaring (delen). Maak gebruik van onderzoeksresultaten en benchmarks om te bepalen waar je met elkaar op moet of kan sturen.
- Investeer in de gemeentelijke vitale digitale infrastructuur en digitale kennis om te voorkomen dat de gemeente zelf slachtoffer wordt of niet aan de wettelijke privacyvereisten voldoet (AVG).

- Stimuleer de gewenste ontwikkelingen en mobiliseer positieve krachten om te voorkomen dat in de toekomst criminele activiteiten en misstanden (blijven) plaatsvinden. Een gezonde voedingsbodem en positieve dynamiek zorgen voor aantrekkingskracht op nieuwe inwoners en ondernemers die deze weer verder kunnen versterken. Dit verstoort zo de relatieve rust en duisternis waarbij (ondermijnende) criminaliteit gebaat is.
- Zet in op maatschappelijke weerbaarheid als wapen. Een betrokken en inclusieve samenleving kan door vroegsignalering en aanspreken op ongewenst gedrag van grote waarde zijn bij het bestrijden van crimineel gedrag. Dit leidt tot afname van criminele kansen. Minstens zo belangrijk als het aanpakken van criminaliteit is het voorkomen ervan. Dit vraagt om een brede inzet op thema's als datagedreven sturen, arbeidsmigranten, jeugd, voorzieningen, inrichting van de fysieke leefomgeving, vastgoed, ondernemersklimaat, bedrijventerreinen en recreatieparken. We moeten gezamenlijk kijken naar de gewenste impulsen en barrières, mogelijke structurele oplossingen en coalities met inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen.
- Leg de nadruk op de samenwerking tussen het sociaal domein en veiligheidsdomein. Veel vraagstukken spelen op het snijvlak van zorg en veiligheid waardoor deze samenwerking nog belangrijker wordt.
- Zet voor jongeren in op vroegsignalering en de combinatie van repressie en het bieden van perspectief, met extra aandacht voor de verbinding tussen ouders en zorg/onderwijs en de verbinding tussen onderwijs en (preventie) jeugdhulp.
- Blijf inzetten op een combinatie van maatschappelijke, bestuurlijke, justitiële en fiscale instrumenten om ondermijnende criminaliteit in de gemeente tegen te gaan.

